

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

**Науково-практична Інтернет-конференція
«04» жовтня 2012 року**

**на тему: «ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ:
ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

Львів 2012

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ГУНЧАК В.М. – головний редактор, ректор університету, д.вет.н., член-кор. НААНУ, професор кафедри фармакології та токсикології ЛНУВМБТ;
КИРИЛІВ Я.І.– заст. головного редактора, д.с.-г.н., проф., член-кор. НААНУ, академік АН ВО України, проректор з наукової роботи, зав. каф. технології виробництва продукції дрібного тваринництва ЛНУВМБТ;
БАТЮК Б.Б. – к.е.н., доцент, декан факультету економіки та менеджменту ЛНУВМБТ;

Члени редакційної колегії

І.Р. МИХАСЮК – д.е.н., професор, зав. каф. економіки підприємства ЛНУ ім. І.Франка;
П.М. МУЗИКА – д.е.н., професор, зав. каф. економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І.В. Поповича ЛНУВМБТ;
Р.М. МИНІВ – к.е.н., доцент каф. менеджменту ЗЕД, проректор з НІР ЛНУВМБТ;
М.Г. ШУЛЬСЬКИЙ – д.е.н., професор, зав.каф. менеджменту ЛНУВМБТ;
Б.М. ПУНЬКО – д.е.н., доцент каф. менеджменту ЗЕД ЛНУВМБТ;
П.В. ФІЛЕВИЧ – д.ф.-м.н., професор, каф. інформаційних технологій у менеджменті ЛНУВМБТ ;
О.І. СТЕПАНЮК – к. ф.-м.н., доцент зав.каф. інформаційних технологій у менеджменті ЛНУВМБТ, голова методичної комісії факультету економіки та менеджменту;
О.Я. ГРИМАК – к.е.н., доцент, зав. каф. економічної теорії та соціально-гуманітарних дисциплін ЛНУВМБТ;
С.І. ПОПЕРЕЧНИЙ – к.е.н., доцент, зав. каф. маркетингу ЛНУВМБТ;
Я.П. БЕРЕЗІВСЬКИЙ - к.е.н., доцент каф. економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І.В. Поповича ЛНУВМБТ.
Р.Б. КУХАР – к.ф.-м.н., професор каф. інформаційних технологій у менеджменті ЛНУВМБТ;
Б.І. КОЗІЙ – к.ф.-м.н., професор каф. інформаційних технологій у менеджменті ЛНУВМБТ;
З.С. КАДЮК – к.е.н., доцент каф. менеджменту ЗЕД ЛНУВМБТ;
Р.П. ПАРАНЯК – д.с.-г.н., професор, д.с.-г.н., зав. каф. екології та біології ЛНУВМБТ;
М.Л. ДИНДИН – асистент каф. інформаційних технологій у менеджменті ЛНУВМБТ
Д.О. СОЛОМОНКО – асистент каф. економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І.В. Поповича ЛНУВМБТ

Усі тези проходять обов'язкове рецензування членами редакційної колегії, докторами наук з відповідного профілю наук або провідними фахівцями (докторами наук) інших наукових і освітніх установ. Тези написані здобувачами, аспірантами і кандидатами наук обов'язково представляє доктор наук з відповідного профілю.

Рекомендовано Вченою Радою ЛНУВМБТ імені С.З.Гжицького (протокол № 5 від 21.06.2012 р).

Зміст

Бойко В.	ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ	4
Захарченко О.	ВЗАЄМОДІЯ СУСПІЛЬСТВА І ПРИРОДИ ТА ЇХ ЗАКОНОМІРНОСТІ	7
Козій Б., Демчук М.	МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	10
Кухар Р., Квачов В., Степанюк О., Єлейко О.	ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КОМПОНЕНТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ	13
Шувар І., Бойко І., Мойш Н., Ширінов Х., Григорів І., Храбатин О.	ФОРМУВАННЯ СТАЛИХ АГРОЦЕНОЗІВ ЗА ЕКОЛОГІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА	16
Бурак А.	ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ЧИННИКІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	19
Радух Н.	ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	22
Ільїн В.	СУТНІСТЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ СВІТУ	25
Стефанюк У.	ОСОБЛИВОСТІ ЗАЙНЯТОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	28
Шувар Б.	ПРОБЛЕМИ СПОЖИВАННЯ ЯКІСНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	31
Вовк М.	ІННОВАЦІЙНЕ НАПОВНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	34
Волошинова Н.	УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	37
Гірняк К.	МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ З ПОЗИЦІЙ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	40
Лебединский К., Штоколова К.	МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ И ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЭКОНОМИКЕ	43
Батюк Б.Б.	ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	46
Черевко В.Д., Батюк О.Я.	РИЗИКИ ЗА УМОВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК	50
Назаркевич М.В.	МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РИБГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	54
Диндин М.Л.	РОЗВИТОК ВІВЧАРСТВА У СВІТІ	58
Смолінський В. Б.	ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	62
Смолінська С. Д.	НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	65
Гнаткович О.	РИНОК ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	68

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Проблема забезпечення належного рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств останнім часом постає все гостріше. Треба зазначити, що необхідність її вирішення одночасно усвідомлюється як керівниками, так і чиновниками на найвищих ланках державного управління. Економічна безпека сільськогосподарського підприємства – це такий стан його господарських ресурсів, що забезпечує раціональну галузево-організаційну структуру підприємства, враховуючи географічне розташування та природно-кліматичні умови його діяльності, за якого воно здатне ефективно протидіяти можливим загрозам внутрішнього й зовнішнього середовища, а також досягати поставлених цілей і завдань на основі реалізації обраної ним стратегії розвитку.

У сучасних умовах розвитку процес формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств потребує вдосконалення. Зокрема, він повинен базуватися на використанні якісно нових підходів та інноваційних засад з максимальним впровадженням у виробництво досягнень науково-технічного прогресу та сучасної економічної думки. З огляду на це, важливим питанням є використання зарубіжного досвіду формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств у вітчизняних умовах господарювання. Треба зазначити, що Україна суттєво відстає порівняно з передовими країнами світу у питанні забезпечення економічної безпеки як на макrorівні, так і на рівні господарюючих суб'єктів, у тому числі й сільськогосподарських підприємств.

Багаторічний процес пошуку ефективних шляхів щодо надійного захисту національних економічних інтересів у США дозволив створити ефективне та дієве нормативно-правове забезпечення економічної безпеки [4, с. 327]. Господарюючі суб'єкти у США досягли значних успіхів у питанні захисту

комерційної таємниці як засобу підвищення рівня їх економічної безпеки, що набуло особливої актуальності в умовах глобальної інформатизації суспільства та появи так званої економічної розвідки. Адже, як свідчать численні дослідження, підприємства зазнають великих збитків у результаті несанкціонованих витоків конфіденційної інформації. З метою їх уникнення в США успішно використовують не лише механічні засоби її захисту, а й реалізують низку превентивних заходів, що полягають, передусім, у комплексній роботі з персоналом, який є головним носієм комерційної таємниці.

Цінним є досвід Японії у формуванні економічної безпеки підприємств, що базується на колективній культурі та патріотизмі працівників, а також тісній співпраці з приватними службами безпеки [3, с. 101].

Китай пішов шляхом формування економічної безпеки підприємств на засадах їх інноваційного розвитку через створення мережі технологічних парків. Уряд країни активно сприяв підприємствам, що працюють у рамках парків. Підприємства були звільнені від сплати податку протягом двох років з моменту подолання точки беззбитковості, щодо них також була зменшена ставка податку на прибуток до 15% для третього року. Так звані, бізнес-інкубаторам та національним університетським науковим паркам надавалися пільги з оподаткування прибутку, власності та користування землею [2, с. 153-154]. Це зумовило не лише підвищення загального рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств, але й дало поштовх до розвитку науково-технічного прогресу в цій країні.

З метою захисту економічних інтересів власних сільськогосподарських товаровиробників у країнах Європейського Союзу було ефективно застосовано політику так званого державного протекціонізму шляхом встановлення квот на ввезення продовольчих товарів на територію ЄС. У кінцевому підсумку європейські країни отримали оптимальний розподіл товарних потоків, що забезпечило незалежність від стану фінансово-економічної кон'юнктури в США, країнах Латинської Америки та Південно-Східної Азії [1, с. 21]. А також створило умови захищеності для їхніх сільськогосподарських підприємств від

іноземної експансії дешевими та неякісними товарами. Поряд з формуванням єдиного відкритого європейського ринку, одночасно вдалося запровадити коректні “правила гри” на ньому, які дозволили забезпечити присутність здорової та добросовісної конкуренції як важливого чинника формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Варто зазначити, що багатий зарубіжний досвід формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств не завжди може бути ефективним у наших умовах ведення бізнесу. Саме тому його впровадження повинно відбуватися з максимальною адаптацією до особливостей ведення сільського господарства в Україні. Лише таке раціональне співвідношення дозволить віднайти ефективні підходи до формування належного рівня економічної безпеки вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Баланда А. Л. Європейська інтеграція України: дискурс економічної безпеки / А. Л. Баланда // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. – № 4(27). – С. 20-23.
2. Васильєв А. А. Інноваційна парадигма як фактор економічної безпеки країни / А. А. Васильєв // Вісник НаУКМА. Економічні науки. – 2007. – Вип. 59. – С. 152-155.
3. Гусев В. С. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов : учеб. – В. С. Гусев. – СПб. : ИТД “Очарованный странник”, 2001. – 256 с.
4. Марчевський С. В. Окремі аспекти міжнародного досвіду розв’язання проблем економічної безпеки / С. В. Марчевський // Митна справа. – 2011. – № 2 (74), ч. 2. – С. 326-330.

ВЗАЄМОДІЯ СУСПІЛЬСТВА І ПРИРОДИ ТА ЇХ ЗАКОНОМІРНОСТІ

Фізичне і духовне життя людини нерозривно пов'язане з природою. Саме природа забезпечує найперші і найнеобхідніші її потреби. Відбувається їх взаємодія, яка проявляється в обміні речовин тощо. Існує не тільки біологічна взаємодія, але й економічна, тому що природа є джерелом споживчої вартості. В процесі праці і проявляється їх органічний зв'язок – всі матеріальні блага, які споживає людина є перероблені завдяки праці елементи природи. Під час взаємодії вони не протистоять одна одній, але разом з тим це не гармонійне ціле. Якби вони являли собою гармонійне ціле, то не виникали б екологічні проблеми, які в сучасних умовах набувають глобального характеру.

В процесі розв'язання виробничих завдань людина змінює природу, яка також здійснює зворотний вплив на розвиток виробництва і життєдіяльності людей. Природні фактори впливали і впливають на життєдіяльність суспільства, є важливою умовою суспільного виробництва, розміщення продуктивних сил, ефективності виробничого процесу.

Взаємозв'язки між людиною і суспільством в процесі розвитку продуктивних сил і прогресу людства ускладнюються, інтенсивність їх зростає. Рушійною силою виступають продуктивні сили суспільства. Все більш використовуючи природу, в ній порушується рівновага і послаблюються можливості її самовідновлення. Однак розвиток науково-технічного прогресу досяг того, що можна створювати передумови і можливості для гармонійних відносин суспільства з природою.

Активною стороною у взаємодії людини і природи виступає суспільство, вплив якого щороку збільшується і посилюється. Тим самим вносяться великі зміни в природу і змінюється саме людство.

Виникають протилежні моменти: з одного боку науково-технічна революція створює широкі можливості для перетворення природи, з іншого - вони викликають вкрай несприятливі наслідки в природних системах.

Науково-технічна революція ускладнила взаємовідносини суспільства і природи. Розвиток науки і техніки призвів до збільшення обсягів виробництва і видобутку природних ресурсів. Це посилює забрудненість навколишнього середовища і здатність природи до самовідновлення різко знизилася. Людство стало залучати додаткові природні ресурси до сфери виробництва щоб задовільнити потреби, які постійно збільшуються. Виникає суперечність між потребами виробництва в сировині та виснаженням її запасів.

Сьогодні природа вже немає можливості самостійно забезпечувати нормальні умови для розвитку життя людини. Подальше виснаження природних запасів і їх нерациональне використання може призвести до ще більшого порушення гармонії між суспільством і природою.

Для покращення даної суперечки необхідно стриманіше відноситися до видобутку корисних копалин, більш ефективно їх використовувати і ширше проводити природоохоронні заходи. Необхідно не припиняти і не гальмувати науково-технічний прогрес, а знаходити і розвивати нові відносини між суспільством і природою, які будуть сприяти розвитку виробництва та охороні навколишнього середовища і допоможуть розв'язати екологічні проблеми.

Закономірності взаємодії суспільства і природи наступні:

1. головна закономірність - це обмеженість самовідновлення природи, саморегулювання її змін під впливом суспільства. Людська діяльність в певних межах не створює загроз природному середовищу, яке здатне відновлюватись і розвиватись за своїми законами. Але посилення інтенсивності і впливу призводить до порушення цього балансу, внаслідок чого суттєво зменшується відновлювана дієздатність. Саме завдяки цьому відбувається розвиток охорони природи та шукаються шляхи виходу з цього стану. Впроваджуються екологічні норми і стандарти;

2. друга закономірність - це ланцюгові зміни, які відбуваються внаслідок господарської діяльності. Вплив на окремі компоненти природи і

окремі види ресурсів не обмежується змінами тільки в них. Зміна навіть одного з компонентів природи порушує рівновагу всього природного комплексу. Знищення лісів, наприклад, посилює ерозію ґрунтів, негативно позначається на розвитку тваринного світу;

3. третя закономірність - це поєднання суспільних і природних елементів, утворення цілісностей. Вона спричиняє формування виробничо-територіальних, водогосподарських та інших видів комплексів.

Людство у своєму науково-технічному розвитку уже підійшло до такої стадії, коли цілком здатне вирішувати свої конфлікти з природою, не допускаючи їх переростання в потенційно небезпечні для існування цивілізації. Гармонійна взаємодія суспільства і природи повинна стати однією з найважливіших цілей загального соціально-економічного прогресу.

Література

1. Юрченко Л.І. Екологія: [навчальний посібник] / Л.І. Юрченко. - К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2009. - 304с.
2. Буркинський Б.В. Экономические проблемы природопользования / Буркинський Б.В., Ковалева Н.Г. - К.: Наук. думка, 1995 – 318с.
3. Олійник Я.Б. Основи екології: [підручник] / Олійник Я.Б., Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. – К.: «Знання», 2012. – 558 с.
4. Вернадський В. И. Биосфера. / В. И. Вернадський. - М.: Мысль, 1967. - 326 с.
5. Бачинський Г.О. Основи соціоекології: Навчальний посібник/ Бачинський Г.О., Беренда Н.В., Бондаренко В.Д. [та ін.]; / за ред. Г.О. Бачинського. – К.: Вища шк. 1995. – 238 с.

Богдан Козій, к.т.н., професор
Михайло Демчук, д.вет.н., професор
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Продуктивність сільськогосподарських тварин в загальному випадку залежить від генетичного потенціалу, який має дана порода, від забезпеченості кормами та від створення на фермах і комплексах відповідних умов утримання.

В даній статті робиться спроба створення математичної моделі, за допомогою якої можна оцінити вплив різноманітних факторів на продуктивність тварин. Припустимо, що фактична продуктивність тварини P_{ϕ} може бути обчислена за формулою:

$$P_{\phi} = P_2 * \kappa_{zn}, \quad (1)$$

де P_2 - максимальна продуктивність тварини, що відповідає її генетичному потенціалу; κ_{zn} – коефіцієнт зниження генетично обумовленої продуктивності внаслідок наявних умов утримання тварини. В загальному випадку значення цього коефіцієнт може коливатися в межах

$$0 < \kappa_{zn} \leq 1 \quad (2)$$

і залежить від багатьох факторів. Нехай такими факторами є:

- екологія;
- система утримання тварин;
- ґрунти, рослини, якість кормів;
- стан будівель, внутрішнього обладнання, механізмів
- відповідність вибраного варіанту технології;
- захворюваність тварин стада;
- якість води та напування тварин;
- годівля, збалансованість раціонів;
- мікроклімат та внутрішній біоценоз;

- кадри, їх кваліфікація, дотримання вимог добробуту тварин.

Кожний з цих факторів може бути оцінений в межах 5-ти бальної шкали, а саме (табл. 1.):

Таблиця 1.

Таблиця якісної та кількісної оцінки факторів впливу на продуктивність тварин

Якісна оцінка фактора	Кількісна оцінка ($\kappa_{нб}$)
Дуже добре	5
Добре	4
Задовільно	3
Погано	2
Дуже погано	1

В нашому випадку це десять факторів, кожен з яких може бути оцінений у «кількості позитивних балів» - $\kappa_{нб}$. Ця оцінка для кожного фактора коливається в межах:

$$1 \leq \kappa_{нб} \leq 5. \quad (3)$$

Очевидно, що вплив кожного з факторів може бути більш або менш суттєвим. Тому використаємо поняття ваги кожного фактора - $\nu_{\phi i}$, кожен з яких буде коливатися в межах:

$$0 < \nu_{\phi i} < 1 \quad (i = 1, 2, \dots, 10). \quad (4)$$

Сумарна вага усіх факторів, очевидно рівна 1:

$$\sum \nu_{\phi i} = 1 \quad (i = 1, 2, \dots, 10). \quad (5)$$

Введемо поняття «кількості негативних балів» $\kappa_{нб}$ для кожного фактора, тобто кількості балів, які негативно впливають на продуктивність тварин. Очевидно, що:

$$\kappa_{нб} = 5 - \kappa_{нб}. \quad (6)$$

Тоді коефіцієнт зниження продуктивності тварин внаслідок негативної дії недобраної кількості балів для кожного фактора з врахуванням ваги цього фактора можна обчислити за формулою:

$$K_{zni} = 1 - \kappa_{нби} / 5 * \nu_{фи} \quad (i = 1, 2, \dots, 10) . \quad (7)$$

Результуючий коефіцієнт зниження продуктивності K_{zn} дорівнюватиме добутку складових, тобто коефіцієнта зниження продуктивності для кожного фактора:

$$K_{zn} = K_{zn1} * K_{zn2} * K_{zn3} * K_{zn4} * K_{zn5} * K_{zn6} * K_{zn7} * K_{zn8} * K_{zn9} * K_{zn10} . \quad (8)$$

На основі запропонованої математичної моделі нами розроблено програму обчислення та аналізу впливу факторів зовнішнього середовища на продуктивність тварин, яка була реалізована засобами табличного процесора MS Excel. При цьому числові значення бальної оцінки факторів, що впливають на продуктивність тварин та значення ваги кожного фактору можна одержати шляхом експертної оцінки спеціалістами належної кваліфікації. В подальшому, з метою уникнення суб'єктивізму при визначенні такої вхідної інформації, бажано мати чіткі методики, що доведені до алгоритмів, для одержання бальної оцінки факторів для різних видів тварин.

Отже, запропонована методика забезпечує можливість одержання кількісної оцінки впливу різноманітних факторів на продуктивність тварин, що, в свою чергу, дозволяє на стадії планування виробництва передбачити та мінімізувати негативні впливи окремих факторів.

Література

1. Козенко О.В. Питання екології у тваринництві та вплив їх на здоров'я і продуктивність тварин / Козенко О.В., Дідик У.М., Вороняк В.В. //Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького, т.9, № 1 (32). - Львів, 2007. – С. 292-297.

Роман Кухар, к.фіз.-мат.н., професор,
Володимир Квачов, к.т.н., доцент,
Олександр Степанюк, к.фіз.-мат.н., доцент,
Олег Єлейко, к.фіз.-мат.н., доцент
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З.Гжицького

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КОМПОНЕНТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Проблема підвищення якості продукції не нова і є актуальною у всіх цивілізованих країнах. Зокрема, на початку 70-х років минулого століття науковцями м. Львова була розроблена «Комплексна система управління якістю продукції (КСУЯП)». Але вона була орієнтована на промислову продукцію. В той же час враховуючи зростаюче ускладнення екологічної, санітарно-епізоотичної та епідеміологічної ситуації в Україні, що знайшло своє підтвердження в останніх випадках захворювання свиней африканською чумою та сибірською виразкою в південних областях нашої держави, все більш актуальною стає проблема забезпечення вітчизняного споживача якісними продуктами харчування, зокрема м'ясом та виробами з нього.

Виходячи з цього, розробка такого типу системи як КСУЯП для аграрного сектора, зокрема в тваринництві, набуває особливого значення. Для збереження і дальшого зростання довіри споживача до м'яса та продуктів його переробки розроблено механізм якнайбільшої поінформованості споживача через достатнє та чітке маркування даної продукції. Для цього запроваджено ефективну систему ідентифікації та реєстрації тварин. Тварин ідентифікують та реєструють таким чином, щоб можна було визначити місцевість походження тварини, ферму або власника. Ідентифікація цих тварин здійснюється після їх ветеринарної перевірки. Для забезпечення швидкого та точного визначення походження тварини сформовано комп'ютерну базу даних, у якій зберігається інформація про кожну тварину, про ферму, де цю тварину вирощено, та про її переміщення.

. Для відображення структури ідентифікаційного номера кожної тварини Асоціацією штрихкової ідентифікації EAN-UCC запропоновано використати код, в якому, зокрема, подано:

- перші три позиції – країна походження (для України–482)
- наступні три позиції – ідентифікаційний номер адміністративного району, де утримується тварина;
- наступних шість позицій – ідентифікаційний номер конкретної тварини, певного регіону;
- тринадцята цифра – контрольна.

Даний ідентифікаційний номер наноситься на вушний ярлик. Крім цього, кожна тварина супроводжується паспортом по всьому маршруту її пересування. Вушний ярлик зберігається протягом життя тварини. Для ідентифікації тварини можна використовувати технології радіочастотної ідентифікації (РЧІ).

Постанова Ради Європи №1760/2000 передбачає, що система ідентифікації та реєстрації ВРХ складається з наступних елементів:

- ярлики на вуха для індивідуального розпізнавання тварини;
- комп'ютерна база даних;
- паспорт тварини;
- індивідуальний реєстр, що зберігається на кожній фермі.

Одночасно із впровадженням ідентифікації поголів'я передбачається введення в експлуатацію комп'ютерної бази даних. Інформацію у цю базу пропонується вводити з використанням коду UCC-EAN-128.

Для отримання точних та своєчасних даних про рух товарів використовується Електронний Обмін Даними (ЕОД), - це передача структурованих даних від одного комп'ютера до іншого за допомогою електронних засобів. Передача даних історії тварини, яка стосується потреб учасників ланцюга постачання м'яса, може здійснюватись за допомогою повідомлення EANCOM® PRODAT. Це повідомлення розроблено для обміну пов'язаної з м'ясною продукцією інформацією між торговими партнерами.

Курс на розробку і запровадження єдиної загальнодержавної системи ідентифікації і реєстрації сільськогосподарських тварин був визначений

розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2001 року № 179 “Про затвердження програми запобігання і ліквідації проявів захворювання великої рогатої худоби на губчастоподібну енцефалопатію та інших пріонних інфекцій на території України на 2001-2010 роки”.

Безпечна і якісна вітчизняна тваринницька продукція є основою реалізації стратегічних завдань у сфері охорони здоров'я та важливим завданням нашої держави на шляху до євроінтеграції та роботи в СОТ. Кінцевою метою запровадження ідентифікації тварин є створення в Україні належної системи відслідковування походження та етикетування м'ясної продукції, як однієї з підсистем управління якістю харчових продуктів, що сприятиме забезпеченню людей безпечними м'ясо-молочними продуктами, отриманню достовірної інформації про умови та місце їх виробництва.

**Іван Шувар, д. с.-г. н., професор,
Бойко І. Є., Мойш Н. І., Ширінов Х. В.,
Григорів І. П., Храбатин О. В.**
Львівський національний аграрний
університет
(e-mail: shuvaria@ukr.net)

ФОРМУВАННЯ СТАЛИХ АГРОЦЕНОЗІВ ЗА ЕКОЛОГІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Кількість земельних ресурсів на земній кулі обмежена, до того ж їх не можна замінити жодними іншими ресурсами. Щороку з активного використання вилучаються мільйони гектарів земель, втрата кожного гектара родючої землі зменшує можливості людства розв'язувати продовольчу, сировинну, соціальну та інші глобальні проблеми [2,3,5].

Особливою проблемою для сучасного землеробства є деградація земель. Це не лише виснаження ґрунтів, ерозія, а й забруднення різними хімічними сполуками, що вносять під час удобрення. Деградацію земель спричинює низка факторів: 1– гірничі розробки; 2– посилення водної і вітрової ерозії унаслідок діяльності людини; 3– хімічне забруднення ґрунтів мінеральними добривами та агрохімікатами. Відкритий видобуток корисних копалин і сильна ерозія ґрунтів призводять до повної втрати його родючого шару.

Компенсувати втрати можна за рахунок збільшення продуктивності земель в обробітку. Фахівці вважають, що цього можна досягнути, поєднавши апробовані форми землеробства із сучасними досягненнями біотехнології. Таким шляхом можна збільшити врожайність, наприклад, кукурудзи і пшениці у країнах, що розвиваються, у 2-3 рази [2,5].

Основними причинами низької віддачі земельного потенціалу в землеробстві України є: безгосподарне ставлення до землі, тривала відсутність реального власника, помилкова стратегія максимального розорювання земель, недосконалі техніка і технологія обробітку ґрунту та виробництва сільськогосподарської продукції, недотримання науково обґрунтованих систем

ведення землеробства і, зокрема, повсюдне недотримання (нехтування) сівозмін, внесення недостатньої кількості органічних добрив, спалювання рослинних решток і соломи на полях, високий рівень актуальної і потенційної забур'яненості сільськогосподарських угідь, не виважена цінова політика, недосконала система використання і внесення мінеральних добрив та невиконання природоохоронних, комплексно-меліоративних, протиерозійних та інших заходів. Якісний стан земельного фонду постійно погіршується. В окремих районах, де здійснено осушення земель, відбувається неконтрольоване зниження рівня ґрунтових вод, зменшення запасів органічних речовин. Збільшення мінералізації ґрунтових вод загрожує вторинному засоленню земель. Майже на всіх землях помітно неухильне зменшення умісту гумусу в ґрунтах, що призводить до зниження відтворювальної здатності біосфери та екологічної стійкості агроландшафтів [3,4,5].

Серед основних шляхів розв'язання екологічних проблем у сільському господарстві і землеробстві зокрема, є такі: 1– екологічна освіта і виховання населення 2– безумовне дотримання законів землеробства та відповідальність перед державою за їх порушення; 3– контроль з боку держави за ефективністю використання земель і їх родючістю; 4– перехід до матеріало- і енергоощадних та екологічно безпечних технологій, а в перспективі – до замкнутих циклів використання ресурсів, що дасть змогу перейти до маловідходного/безвідходного виробництва; 5– використання нагромадженого досвіду раціонального природокористування. Розроблення регіональних схем використання ресурсів залежно від природних, економічних та соціальних особливостей території; 6– розосередження екологічно шкідливих виробництв, які в даний час ще не можна закрити; 7– розширення природно-заповідних територій, особливо в районах з нестабільними екологічними системами [2,3,4].

Серед перспективних напрямів подальшої розробки проблеми соціально-екологічної діяльності, спрямованої на охорону і захист навколишнього природного середовища, провідне місце повинно зайняти дослідження взаємодії держави з різним рівнем розвитку і різними політичними системами у процесі розв'язання соціально-екологічних проблем, виявлення ролі людського

чинника у збереженні навколишнього середовища. Адже за шкалою цінностей природні блага у відношенні до матеріальних повинні виходити на перший план. Сталий економічний розвиток держави вимагає розв'язання таких важливих проблем, як комплексне використання природно-ресурсного потенціалу України і його економічна оцінка [1,5].

Одним з дієвих напрямів у розв'язанні надзвичайно гострих екологічних та соціально-економічних проблем сучасної України повинна стати підготовка громадян з високим європейським рівнем знань, екологічної свідомості і культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи [4,6].

Реформування екологічної освіти та виховання населення України необхідно здійснювати з обов'язковим урахуванням законів землеробства та екологічних закономірностей, наукових принципів, що діють комплексно в біологічній, технологічній, економічній, соціальній і військовій сферах [4].

Література

1. Бойчук Ю. Основи екології та екологічного права: навч. посіб. /Ю. Бойчук, М. Шульга, – Суми: Університетська книга, 2004. – 351 с.
2. Кирюшин В.И. Экологизация земледелия и технологическая политика /В.И. Кирюшин. – М.: Издат-во МСХА, 2000. – 473 с.
3. Царенко О.М. Навколишнє середовище та економіка природокористування: навчальний посібник /О.М. Царенко, Ю.А. Злобін – К. : Вища школа, 1999. – 176 с.
4. Шувар І. А. Екологічні основи збалансованого природокористування /І. А. Шувар, В.В. Снітинський, В.В. Бальковський: Навч. посібник. – Львів-Чернівці: Книги – XXI, 2011. – 760с.
5. Шувар І.А. Глобальне потепління та проблеми сучасного рільництва /І.А. Шувар, А. І. Шувар, П. Куранц //Сільський господар. – 2012. – № 1-2. – С. 26-32; № 3-4. – С. 19-23; № 5-6. – С. 23-26.
6. Рішення про концепцію екологічної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ЧИННИКІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стан і розвиток підприємництва залежать насамперед від середовища, в якому воно функціонує. Сукупність елементів цього середовища формує систему механізмів, які впливають на ефективність і стратегічно правильний напрям підприємницької діяльності в цілому. Вплив цього середовища на підприємства, в тому числі й малі сільськогосподарські, можна побачити та проаналізувати розглянувши певні чинники, які проявляються на зовнішньому та внутрішньому рівнях.

Чинники зовнішнього середовища формують інституційну основу на державному рівні, яка загалом визначає сприятливість ситуації для виникнення підприємницької ініціативи та належного здійснення виробничої діяльності. Зовнішній вплив є дуже важливим у формуванні внутрішніх чинників. Вони ж не менш значущі в здійсненні виробничої діяльності, тому належне їх використання в управлінні підприємством становить основу ефективності його існування.

Опитування керівників малих сільськогосподарських підприємств щодо важливості впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на господарську діяльність дало наступні результати. Дуже важливими для них є чинники зовнішнього середовища, а саме: податкове навантаження, державна підтримка, економіко-політичне становище в державі та здорове конкурентне середовище. Податкове навантаження виступає як найважливіший чинник впливу на думку керівників підприємств. У будь-якому разі, питання, пов'язане з податками, викликає своєрідну відразу та сприймається як тиск на господарства. Із перелічених чинників зовнішнього впливу на підприємства наявність здорового конкурентного середовища розцінили як найменш важливий, проте в загальному порядку чинників він належить до розряду дуже важливих. Можливо, так склалось через те, що малі виробники пов'язують це із державою та думають, що вирішення таких питань вона має брати на себе.

З аналізованих чинників внутрішнього середовища наявність власних коштів та можливість придбання техніки є також дуже важливими в діяльності малих підприємств. Справді, достатня кількість коштів дозволяє вирішити всі проблеми, пов'язані з витратами та оновленням техніки для здійснення виробничої діяльності. Наявність шляхів реалізації продукції також є важливим чинником для функціонування суб'єктів господарювання, але респонденти віднесли цей чинник до категорії менш важливих.

Інформаційна підтримка господарств опитаних керівників, у тому числі дорадчих служб, є неважливою у виробничій діяльності та не впливатиме на розвиток підприємництва. З цією думкою ми не погоджуємось і твердимо протилежне, що наявність будь-якого виду інформації, пов'язаної з виробничою діяльністю, є необхідною. Частина керівників, ігноруючи служби підтримки, не в повній мірі зможуть володіти інформацією щодо ситуації на ринку, що можливо виступає однією з причин неналежного й неефективного функціонування малих підприємств.

Наявна інституційна база поширюється на всіх суб'єктів економічної діяльності. Проте не завжди вона однаково проявляє свій вплив на кожного з них. Найбільше цю різницю помітно у функціонуванні підприємств різних виробничих масштабів. Так, великі господарства для покращання свого становища на ринку формальним чи неформальним шляхом лобіюють свої інтереси на державному рівні. За наявності значних фінансових ресурсів лобі дає їм ще більші пріоритети й можливості у господарюванні. Така ситуація обов'язково проявляється своєрідною дискримінацією діяльності решти суб'єктів, яку найбільше відчуває саме мале підприємництво. Якщо становище не змінюється і держава не вносить змін для виправлення ситуації, це може призвести до занепаду малого підприємництва. У такому разі, говорити про позитивний ефект впливу зовнішніх чинників на малих виробників важко.

Неспроможність малого виробника змінити зовнішнє середовище змушує шукати інші шляхи для виживання в існуючих умовах. Підприємства великих розмірів постають на ринку як більш конкурентоспроможні, а отже, й економічно ефективніші порівняно з меншими структурами. Одним із шляхів підвищення показників виробничо-господарської діяльності малих

сільськогосподарських підприємств є їх співпраця з аналогічними за розмірами господарствами на основі інтеграційних зв'язків.

Таким чином, на даному етапі вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на діяльність сільськогосподарських підприємств, змушують малих товаровиробників вдаватись до радикальних змін пов'язаних із організаційно-правовою структурою господарювання.

Надія Радух, асистент
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького
(e-mail:nadya_raduh@mail.ru)

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин сільськогосподарські підприємства потребують оновлення основних засобів, запровадження новітніх технологій виробництва з метою посилення конкурентних переваг на ринку та зниження собівартості продукції, а це вимагає значних фінансових капіталовкладень. За результатами досліджень у сфері нових наукових знань відомо, якщо вони не перетворюються на науково-технічні засоби виробництва та прогресивні предмети праці з ресурсозберігаючими технологіями, запровадження яких здійснюється у виробництво, то це перешкоджає інноваційному шляху розвитку не лише сільськогосподарських підприємств, а будь-яких інших суб'єктів господарювання, і спричиняє функціонування господарських одиниць на основі застарілих екстенсивних форм розвитку економіки, що недопустимо в сучасній науково-технічній епосі розвитку. Інноваційна модернізація закладає основи для активізації господарської діяльності підприємств та стійкого підвищення ефективності їхнього функціонування. Інноваційний шлях розвитку є базисом стабілізації і розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Серед факторів впливу на інноваційний потенціал у сільському господарстві вагоме місце займає фінансове становище сільгоспвиробників, як внутрішній чинник, та ефективна державна інноваційна політики, як зовнішній [1, с. 140-142].

Очевидно, інноваційний шлях розвитку передбачає здійснення модернізації та технічного переобладнання підприємств, реалізацію програми ресурсо - й енергозбереження, технологічне переобладнання енергетичних потужностей, виробництво засобів технічного і технологічного оновлення. А передумовою його здійснення виступають фінансові ресурси, що на всіх стадіях

життєвого циклу сприяють зниженню ризику відторгнення інновації ринком і збільшує її ефективність [2].

Джерелами фінансування інноваційних проектів розвитку сільськогосподарських підприємств можуть виступати усі фінансові ресурси, якими володіє і розпоряджається підприємство, а саме:

- власні кошти підприємства (реінвестована частина прибутку, амортизаційні відрахування, страхові суми по відшкодуванню збитків);
- залучені кошти (випуск акцій та інших цінних паперів, внески, пожертвування, кошти, що надаються на безповоротній основі);
- позикові кошти (бюджетні, комерційні, банківські кредити).

Крім вищепереліченого, згідно із чинним законодавством, фінансування інноваційного розвитку в Україні забезпечується коштами Державного бюджету України; коштами місцевих бюджетів та бюджету АРК; власними коштами спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ [3].

До головних перешкод на шляху інноваційного розвитку підприємств України можна віднести дефіциту фінансових ресурсів на наукові дослідження та інноваційну діяльність, недосконалість нормативно-правової системи регулювання та стимулювання і неготовність до предметної діяльності, невідповідність корпоративної структури України головним вимогам інноваційного розвитку, повільне формування сучасного масштабного ринку інноваційної продукції.

Стосовно аграрного сектору економіки, як основного об'єкту дослідження, інновації є реалізацією в господарську практику результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід і видів тварин і птиці, нових технологій в рослинництві, тваринництві і переробній промисловості, нових добрив і засобів захисту рослин і тварин, нових методів профілактики і лікування, нових або покращених продуктів харчування, матеріалів, нових підходів до соціальних послуг, що дозволяють підвищити ефективність виробництва [4,с.192].

Інновації є необхідною складовою процесу забезпечення успішного, довготривалого та стійкого функціонування підприємства, однією з фундаментальних складових ефективної стратегії та важливим інструментом забезпечення конкурентних переваг.

Отже, впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності сільськогосподарських підприємств (технологічного, маркетингового, організаційного) буде сприяти зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат і зниженню собівартості сільгосппродукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва та формувати здатність підприємств конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках, а пріоритетним чинником інноваційного розвитку має стати достатнє фінансове забезпечення з усіх максимально можливих джерел фінансування.

Література

1. Головня Ю.І. Інноваційний потенціал як фактор економічного розвитку сільськогосподарських підприємств / Ю.І.Головня, І.І. Шкуратова // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка. Економічні науки. Випуск 6. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2012. – 440 с.
2. Лукаш С.М. Механізм фінансового лізингу в фінансуванні інноваційних проектів підприємств / С.М. Лукаш // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/simpoz1/97.htm>.
3. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 4.07.2002 р. № 40-IV // Відомості Верховної Ради України – 2002. – № 36. – ст. 266. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Долгошея Н.О. Організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки / Н.О. Долгошея // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – №1. – С.192-196.

СУТНІСТЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ СВІТУ

Аграрний сектор, незважаючи на свою деколи невисоку частку у ВВП, завжди мав велике значення для економіки кожної країни. Саме сільське господарство стало першою галуззю країн, коли вже можна було говорити про економіку на макрорівні. Сільське господарство стало передумовою виникнення державності, об'єднання різних племен в одну країну і т.д. [1, с. 53]. Сьогодні аграрний сектор має ряд особливостей. Такі процеси, як глобалізація, інтернаціоналізація підстобнули держави виробляти лише ті продукти, які мають порівняльні переваги у порівнянні з іншими країнами. Тобто не можна говорити, що країни виробляють повний набір продуктів самостійно. Деякі країни навіть практично повністю закупають його за кордоном, так як є більш вигідні сфери промисловості. Однак, це призводить до певної дестабілізації світового ринку продовольства.

В останні десятиліття минулого століття найбільш значним явищем у світовому господарстві стали динамічно розвиваються процеси глобалізації як якісно нового, сучасного етапу інтернаціоналізації виробництва. Завдяки інформаційним технологіям і можливостям розміщення виробництв з неповним циклом в різних країнах міжнародний поділ праці стало не просто постулатом, а реальністю.

Розвитку глобалізаційних процесів значною мірою сприяє й зростає роль міжнародних економічних інститутів, в рамках і за правилами яких діє велика частина світової економіки. У той же час спостерігається все заглиблюється розрив у показниках економічної динаміки розвинених, що розвиваються і особливо слаборозвинених країн, що значною мірою є похідною глобалізації і вимагає посилення контролю за формами і методами її розвитку.

Нова модель соціального ринкового господарства повинна бути сформована в результаті трансформаційних перетворень в Україну, модернізації національних фінансових інститутів, що обумовлено не тільки внутрішніми потребами і стратегічними інтересами нашої країни, але і сучасними тенденціями розвитку в умовах глобалізації [2, с. 48]. Глобалізація світової економіки стала найважливішим фактором розвитку для всіх учасників міжнародних економічних відносин. За своїми масштабами і наслідками вона не має аналогів в економічній історії [3].

Змістовно глобалізація характеризується як сукупність об'єктивних взаємопов'язаних процесів, визначених як прискоренням процесів сетізації і транснаціоналізації, але і концентрацією виробництва товарів і послуг у великих багатогалузевих бізнес-структурах. В умовах розвитку сетізації світового ринку домінантними інституційними суб'єктами економічної глобалізації виступають наднаціональні мегаоператори, мультикультурні транснаціональні корпорації, агресивно витісняють національних економічних суб'єктів на внутрішніх ринках. У сільському господарстві, як і в інших секторах, діють основні закономірності економічного розвитку. Більш того, багато законів ринкової економіки проявляються в аграрній економіці в більш чистому вигляді, ніж в інших галузях, оскільки сільське господарство представлено численними і порівняно невеликими фермерськими господарствами, які діють щодо автономно один від одного [4].

Сільське господарство в розвинених країнах є класичний приклад абсолютно конкурентній галузі, оскільки сільгоспвиробництво ведеться великим кількості продавців, кожен з яких не володіє достатнім обсягом пропозиції для впливу на ціни, продукт практично не диверсифікуємо, а крім того, практично відсутні бар'єри входу і виходу з ринку [5]. Внаслідок слабкої диференцируємості продукції продавці мають мало можливостей для підвищення цін. Паритет цін на сільськогосподарську продукцію та засоби виробництва для сільського господарства з року в рік в усьому світі змінюється не на користь аграрного сектора. Ще одна особливість - сильна залежність сільгоспвиробництва від природних умов. Засухи, повені, шкідники, хвороби

тварин і рослин роблять аграрний сектор сферою щодо ризикованого застосування капіталу.

Висновки. Державі важливо своєчасно вибирати оптимальні пріоритети впливу на агропродовольчий ринок і створювати сприятливі умови для динамічного ринкового розвитку агропромислового виробництва, тобто будувати таку систему взаємовідносин між владою, товаровиробниками і бізнесом, яка відповідала б економічним інтересам всіх цих гілок розвитку аграрного комплексу. Найважливіша роль у цій тріаді завдань належить державну підтримку сільгосптоваровиробників. Найбільш доцільні напрямки такої підтримки полягають у підтримці фінансових інструментів, безпосередньо виробництва, розвитку ринку та соціальної інфраструктури сільської місцевості.

Література

1. Філіпенко А. С. Економіка зарубіжних країн: Підруч. / А. С. Філіпенко, В. А. Вергун, І. В. Бураківський. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 1998. – 347 с.
2. Ключня В. Л. Аграрные отношения в условиях переходной экономики: Учеб. пособие для студентов экон. специальностей. / В. Л. Ключня – Мн.: Бел. гос. ун-т, 2006. – 56 с.
3. Ткаченко В.Г. Восстановит ли Украина статус житницы Европы: монографія. – К.: „Аристей”, 2010. – 196 с.
4. Аграрная экономика – это часть экономической теории [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/text/22889583/>
5. Долгов С. И. Глобализация экономики. / С. И. Долгов. – М.: Экономика, 1998. – 452 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЙНЯТОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Сьогоднішній розвиток економіки характеризується бурхливими процесами глобалізації, поглибленням взаємодії національних економік різних країн. Це відкриває нові можливості для розвитку малого і середнього підприємництва, особливо фермерських господарств, що має сприяти вирішенню проблем зайнятості сільського населення, реалізації потенціалу, аграрного сектора національної економіки.

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення», зайнятість – це діяльність громади, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб, і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формах. Зайнятістю визначається діяльність, яка базується на праві вільного володіння своєю здатністю до праці і право власності на засоби виробництва для її здійснення [1]. Держава сприяє зайнятості через проведення активної соціально-економічної політики, спрямованої на створення робочих місць та розвиток підприємницької діяльності.

Поряд з іншими укладами сільськогосподарського виробництва – великою середньо товарними підприємствами, особистими селянськими господарствами (господарствами населення, домогосподарствами), фермерські господарства забезпечують певний рівень зайнятості сільського населення, пом'якшують соціально-трудова напругу на селі. Адже відомо, що нині основним «роботодавцем» на селі залишаються господарські суб'єкти сільськогосподарського виробництва. Тому дослідження регіонального розвитку фермерських господарств, їх ролі та значення для соціально-економічного розвитку сільських громад є надзвичайно актуальним.

Сьогодні перед фермерськими господарствами стоять нові завдання: докласти зусиль щодо збереження населення у сільській місцевості та запобігти

його міграції у міста, адже нині у сільській місцевості України проживає майже третина населення країни (14,6 млн. осіб) [2].

Серед наукових праць, присвячених рівню зайнятості населення у фермерських господарствах, на особливу увагу заслуговують праці вітчизняних учених: О. Гудзь, М. Дем'яненко, І. Кириленка, Т. П. Лайка, М. Маліка, Д. Олійника, П. Саблука та ін.

У сучасних умовах особливо важливого значення набуває проблема зниження продуктивності праці, яка спостерігається у фермерських господарствах, хоча її підвищення сприятиме не лише збільшенню обсягу створених матеріальних благ, але й економії робочого часу, що є важливим соціально-економічним проявом підвищення ефективності виробництва.

У всіх фермерських господарствах необхідно забезпечити повне використання трудових ресурсів протягом року, раціональне використання робочої сили, на кожному трудовому процесі досягнення нормальної інтенсивності праці і підвищення її продуктивності. Раціональна організація праці, дієва система матеріального і морального стимулювання дозволяють більш повно використовувати трудові ресурси в кожному виробничому процесі.

Чинники, які формують режим відтворення трудового потенціалу фермерських господарств поділяються на дві групи: організаційні та соціальні. До першої групи належать: відновлення поколінь працівників за рахунок поповнення чисельності їх контингентів; визначення рівня забезпеченості господарств трудовим потенціалом; формування здатності до праці й постійне підвищення фахової кваліфікації; створення умов для ефективного використання трудового потенціалу; зниження сезонності праці на селі; відповідність рівня оплати праці розміру трудових вкладень. До другої групи відносять забезпечення сільського населення пристойним житлом, комунальними послугами, впорядкованими дорогами, медичним обслуговуванням, закладами освіти, культури, фізичного виховання, торгівлі, громадського харчування, зв'язку тощо.

В загальному, у фермерських господарствах виділяють такі види зайнятості: повну, ефективну і раціональну. Повна зайнятість означає

створення матеріально-технічних, організаційних, соціально-економічних умов, які б забезпечили можливість працевлаштування працездатного населення.

Ефективна зайнятість забезпечує баланс між попитом і пропозицією робочої сили, відповідність наявної кількості робочих місць на підприємстві та професійно-кваліфікаційної робочої сили. Ця зайнятість зорієнтована на скорочення ручної, непрестижної та важкої праці.

Поєднання повної і ефективної зайнятості створює раціональну зайнятість. Саме вона має місце в суспільстві з урахуванням доцільного перерозподілу працівників між галузями даного господарства.

Завдання управління полягає у вивченні якісних аспектів зайнятості, тобто відповідності фізичних, професійно-кваліфікаційних здібностей людини, технічним характеристикам робочого місця і виконуваних нею функцій.

З вищенаведеного можна зробити висновок, що по мірі розвитку економіки змінюється структура зайнятості, в кожний конкретний період часу частина працівників звільняються з виробництва, разом з тим постійно, через певний час, інша частина, що раніше вивільнилась, повертається в сферу виробництва, пройшовши підготовку і перепідготовку. Такий постійний рух контингентів працівників і визначає особливості зайнятості в ринковій економіці в цілому, і фермерських господарствах зокрема.

Література

1. Закон України «Про зайнятість населення» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/doccatalog/document?ig=26456>.
2. Статистичний щорічник України за 2009 рік. – К.: Консультант, 2010. - С. 343.

ПРОБЛЕМИ СПОЖИВАННЯ ЯКІСНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

З давніх-давен людина використовувала біотехнологічні процеси під час випікання хліба, в приготуванні кисломолочних продуктів, у виноградарстві тощо. За даними ФАО, до 2050 року завдяки біотехнологічним інноваціям буде забезпечено подвоєння виробництва продовольства та врегульовано фактори впливу на зміну клімату [4]. Противники використання генно-модифікованих продуктів вважають, що їх використання замінить проблему голоду проблемою негативного впливу цих продуктів на здоров'я людини.

Про збитковість вирощування генетично модифікованих сільськогосподарських культур свідчить досвід канадських фермерів, які вирощували генетично модифіковані рослини. Порівняно з традиційними культурами в трансгенних урожайність знизилася, зросли дози внесення засобів захисту рослин. І, як наслідок, відбулося переzapилення генетично модифікованих рослин із звичайними в одній родині, що вирощувалися на сусідніх полях і не містили в собі штучно доданих генів. Це призвело до того, що на сьогодні в Канаді усі посіви сої та ріпаку з ГМО [2].

Серед учених поширена думка, що генетично модифікована продукція має негативний вплив на людину, зокрема спричинює алергічні реакції організму на нові речовини, стійкість цих речовин до природних антибіотиків, погіршення здоров'я людини у зв'язку з нагромадженням в організмі гербіцидів. Також нові гени рослин можуть призвести до зміни у структурі людського гена, а відтак і до неочікуваних побічних ефектів [1].

В Україні згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2009 року затверджено порядок державної реєстрації продукції, яка містить генетично модифіковані організми. Це законодавчо врегулювало допуск закордонної продукції до нашої держави й затвердило норму вмісту ГМО в

продукції не більше ніж 0,9%, яка вважається придатною для споживання. В іншому випадку маркування продукту повинно містити інформацію про генетичні зміни в ньому чи його складових організмів [3]. Це дає змогу споживачеві зробити правильний та свідомий вибір.

Очевидно, минуло ще дуже мало часу, щоб робити остаточні висновки про безпечність генетично модифікованої продукції. Адже не слід відкидати і той факт, що наслідки від споживання продукції з ГМО можуть проявитися в організмах наступних поколінь.

Одним із кроків щодо зменшення обсягів споживання генетично модифікованих продуктів може стати запровадження спеціальних відділів при органах місцевого самоврядування, громадських організацій. Уповноважене керівництво за узгодженням із жителями територій чи членами цих організацій приймало б рішення про відмову від вирощування та розповсюдження чи використання генетично модифікованого насіння культур і при цьому сприяло б виконанню такого рішення та контролювали б цей процес. Суспільна підтримка цього руху посилює віру у відродження здоров'я і збереження генофонду нації [5, с. 191-192].

На противагу цьому вагоме значення має органічне виробництво для села чи міста, виробника та держави загалом. Зокрема, екологічні умови низки сільськогосподарських підприємств дають змогу з легкістю перейти до органічного виробництва, а відтак поліпшити екологію місцевості та залучити нових споживачів сільськогосподарської продукції; високий дохід з 1 га урожаю у разі вирощування за органічною технологією порівняно з традиційною є вагомим чинником у при виборі технології сільськогосподарського виробництва; після створення нормативного поля для забезпечення конкурентних умов органічного сільськогосподарського виробництва Україна матиме змогу співпрацювати з зовнішніми ринками сільськогосподарської продукції, а відтак наповнити бюджет новими фінансовими активами, а також залучити іноземні інвестиції; споживач отримує кращі смакові якості, а також матиме змогу дотримуватися здорового харчування; сівозміна й правильна система землеробства зменшує ерозію

грунту, проблему поширення бур'янів, хвороб та шкідників і застосування пестицидів; переробка відходів тваринництва знижує забруднення навколишнього середовища та ін.

Отже, відповідальність за вибір яку продукцію споживати лежить виключно на споживачеві. Держава зі свого боку зобов'язана забезпечити обов'язкове маркування ГМ продуктів та вилучити ГМО з продуктів дитячого харчування та поставити це на жорсткий контроль виконавчих органів.

Література

1. Florianne Koechlin Will my health be affected by genetic engineering? [Electronic resource]. – Mode in access: http://www.ifoam.org/growing_organic/1_arguments_for_oa/environmental_benefits/ge_health_impacts.html.
2. Жолобецький Г. ГМО чи органічне виробництво? [Електронний ресурс]/ Г. Жолобецький // Пропозиція. – 2009. – №1. – Режим доступу: <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=2837&number=93>.
3. Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=468-2009-%EF>.
4. ФАО закликає до нових дослідницьких підходів щодо сільського господарства: Офіційний сайт Української аграрної конфедерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroconf.org/content/fao-zaklikaie-do-novih-doslidnickih-pidhodiv-shchodo-silskogo-gospodarstva>.
5. Шувар Б.І. Вплив людини на екологію навколишнього природного середовища та економічні аспекти екологізації виробництва / Б.І. Шувар // Студентська молодь і науковий прогрес в АПК: матеріали Міжнар. студ. наук. форуму. – Львів: ЛДАУ, 2006. – С. 191-192.

ІННОВАЦІЙНЕ НАПОВНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Забезпечення стабільного розвитку інвестиційного процесу в сільськогосподарських підприємствах неможливе на основі використання застарілої техніки і технологій, організації виробництва і умов праці сільськогосподарських працівників. Цей процес може розвиватися лише за умови інноваційного наповнення інвестиційного процесу у сільському господарстві, що відповідно забезпечить підвищення інвестиційної привабливості цих підприємств.

Поняття «інновація» означає нововведення, тобто використання в тій чи іншій сфері суспільної діяльності результатів інтелектуальної праці, технологічних розробок, нових форм організації праці й управління, спрямованих на вдосконалення соціально-економічної діяльності [1, с. 7]. Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 0-4, інновації – це новостворені і удосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери [3].

Інновації на підприємстві є результатом від вкладення інвестицій у нові технології, техніку, виробничі ресурси. Вони сприяють створенню конкурентоспроможної продукції, зниженню затрат на виробництво, веденню сільського господарства на умовах екологічно чистих і енергозберігаючих технологій. Інноваційний процес – це процес, що опирається на науку, економіку, техніку, бізнес і управління та може здійснюватись тільки на основі зросту й реалізації інвестицій. Причому інноваційний процес охоплює весь

діапазон господарської діяльності. Він розпочинається з розробки ідеї, її дослідження, апробації та впровадження у виробництво.

Впровадження інновацій на підприємстві приносить не тільки економічну вигоду, а й соціально-інформаційний ефект. Адже самі інновації – це і є перетворення знань у новий технологічно вищий продукт. Проте існує багато перепон цьому перетворенню, як-от: антиінноваційна політика, інерційність виробництва, надмірна концентрації і монополія, вузька предметна спеціалізація і слабка диверсифікованість [2, с. 18].

Специфічними психологічними особливостями, які гальмують розвиток інвестиційно-інноваційного процесу у сільськогосподарських підприємствах, є низька освіченість і обізнаність сільського населення, небажання вчитись новому і прогресивному, великий опір будь-яким змінам. Економічними чинниками, які стримують процес розвитку і становлення інновацій, є низька фінансова спроможність більшості сільськогосподарських підприємств, недостатність внутрішніх ресурсів, недосконала система кредитування, лізингу тощо.

Адже саме сільськогосподарські підприємства на даний момент найбільше потребують оновлення, модернізації, автоматизації, переходу на новий технологічно вищий щабель господарювання. Введення інновацій у даному випадку слугує тим мотиваційним чинником, завдяки якому інвестори надають перевагу тому чи іншому підприємству.

Практична реалізація стратегічного курсу галузі сільського господарства на інноваційний розвиток, виведення її на сучасний науково-технічний рівень, притаманний цій галузі у розвинених країнах, в Україні стримується. Адже поряд з інноваціями невід'ємною частиною покращання інвестиційної привабливості сільського господарства є таке поняття, як інтелектуальний капітал. Він є одним з найпотужніших ресурсів, завдяки якому галузь можливо вивести із затяжної кризи. Останнім часом все більше уваги приділяється ролі і значенню інтелектуального капіталу в промисловості, машинобудуванні, добувних галузях, але практично не оцінюються можливості цього чинника у сільському господарстві.

Впроваджувати інновації у сільське господарство можна двома шляхами: за допомогою фінансових ресурсів та за допомогою інтелектуального капіталу, тобто впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Якщо вкладання суто фінансових ресурсів у сільське господарство здебільшого дає короткострокові, суто матеріальні результати, то впровадження інтелектуального капіталу спроможне підвищити конкурентоспроможність і пріоритетність галузі.

Література

1. Белоусова Л. І. Інноваційно-інвестиційна активність підприємства: монографія / Белоусова Л. І. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 176 с.
2. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посіб. / Цигилик І. І., Кропильницька С. О., Мозіль О. І., Ткачук І. Г. – К.: Центр навч. літ., 2004. – 128 с.
3. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002р. № 40-4 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Механізм управління використанням і розвитком виробничого потенціалу (МУВРВП) є складною категорією управління. Теорії питання розробки механізму управління присвячено досить багато робіт. Головною характеристикою такого механізму є його спрямованість на досягнення поставлених перед ним і його елементами завдань. Механізм управління повинен створюватися з урахуванням певних принципів. Основні з них наведені нижче.

1. Системний підхід, цей принцип полягає в розгляді всіх елементів системи у взаємозв'язку, визначенні цілей та критеріїв функціонування механізму управління і кожного його елемента окремо, узгодженні локальних критеріїв і підпорядкування їх глобальному критерію, спільної мети. Це означає, що для ефективності механізму управління повинна бути задана конкретна, реальна сукупність цілей, що мають пріоритетні співвідношення між собою. Вони повинні мати кількісний вимір, що дозволяє оцінити ступінь їх досягнення.

2. Ситуаційний підхід передбачає, що будь-яка організація - це відкрита система, тому зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі, негайно ведуть до відповідних змін всередині системи, тобто всередині системи закладаються важелі адаптації. При прийнятті управлінських рішень розглядаються тільки фактори, зміна яких впливає в конкретній ситуації.

3. Керованість, відповідно до цього принципу механізм управління розвитком та використанням виробничого потенціалу повинен бути керованим, тобто здатним вносити зміни в хід виконуваних робіт. Це означає, що в системі повинні бути присутні керівники і керовані підсистеми.

4. Адекватність, цей принцип полягає в тому, що механізм управління повинен змінюватися відповідно до зміни цілей системи, структури його

елементів і інших чинників, але в той же час він повинен бути стійким і незалежним від змін методів і засобів реалізації завдань управління.

5. Безперервність розвитку, полягає в тому, що механізм управління, зміст виконуваних робіт, технічна база повинні постійно вдосконалюватися відповідно до підвищення складності виробництва, управління, появою нових технологічних процесів, обладнання. Принцип безперервності розвитку не слід плутати з принципом адекватності. Механізм управління повинен розвиватися з розвитком системи, інакше він перестане їй відповідати, але побудова механізму не залежить від приватних змін в системі, а залежить, як вже зазначалося, тільки від зміни цілей елементів системи.

6. Міжсистемна і внутрісистемна сумісність, цей принцип показує, що управління розвитком системи має йти не у відриві, а в тісному взаємозв'язку з усіма складними підсистемами управління як цільовими, так і функціональними, а також розвиватися на єдиної організаційної та методичної основі управління.

7. Відповідність механізму управління системою, для якої він створений. Це означає, що механізм управління повинен охоплювати всі елементи системи, об'єктивно враховувати особливості їх функціонування в умовах конкретного підприємства, реально підходити до можливості їх зміни.

8. Економічність, іншими словами, однією з провідних цілей функціонування механізму управління повинна бути раціоналізація витрат на управління, забезпечення отримання максимальної економічної ефективності при вдосконаленні управління виробничим потенціалом.

9. Зворотній зв'язок, цей принцип є універсальним при побудові систем управління. Його суть полягає в постійному контролі результатів управління виробничим потенціалом. Наявність зворотного зв'язку має важливе значення, тому що в процесі здійснення керуючих впливів обов'язково виникають різного характеру відхилення, які вимагають постійного відстеження і корекції.

10. Моделювання, реалізується шляхом управління виробничим потенціалом відповідно до визначеної моделі розвитку підприємства, що дозволяє прогнозувати в часі стан його економіки для вибору найкращої

стратегії формування використання виробничого потенціалу, для досягнення заданої мети при мінімальних витратах ресурсів. Математичні моделі необхідні для вироблення оптимальної стратегії і тактики досягнення заданої мети, що є досить важливим в умовах ринкових відносин.

Реальний механізм управління завжди конкретний, оскільки спрямований на досягнення певних цілей шляхом впливу на фактори, що забезпечують їх досягнення. Воно здійснюється використанням конкретних ресурсів. Механізм формується з урахуванням ситуації, коли приймається управлінське рішення узгодженням всіх елементів механізму управління.

Література

1. Інноваційна стратегія українських реформ / [Гальчинський А. С., Геєць В. М., Кінах А. К., Семіноженко В. П.] — К.: Знання України, 2002. — 336 с.
2. Калінеску Т. В. Щодо оцінювання ефективності механізму розвитку стратегічного потенціалу промислових підприємств регіону // Матеріали Регіонального науково-практичного семінару “Ринок господарського механізму Луганського промислового регіону”/ Т. В. Калінеску, Ю. А. Романовська — Луганськ: ДУ НДІСТВ, 2004. - 264-271с.
3. Кібук Т.М. Методичне упорядкування управління стратегічним потенціалом підприємства / Т.М. Кібук // Економічний простір. – 2009. – №23(2). –194-203 с.

Катерина Гірняк, к.е.н., ст. викладач
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького
(e-mail: girnjak@mail.ru)

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ З ПОЗИЦІЙ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Ефективне функціонування підприємства можливе завдяки високій мотивації персоналу. Мотивація повинна складатися, як із диференційованої системи оплати праці, так і з елементів емоційної компетентності. Сьогодні кваліфіковані, соціально захищені працівники вибирають підприємства, де можуть найбільш повно задовольнити свої емоційні потреби: повагу, визнання, статус, комфорт тощо. Відповідно, чим вищий соціальний статус людини, тим більше уваги вона приділяє задоволенню своїх емоційних потреб. Отже, рішення про вибір роботодавця залежить від емоційної сфери підприємства.

Персонал підприємства - рушійна сила його успіху, запорука стабільного зростання, необхідна умова досягнення намічених цілей. Від сукупності знань, досвіду, а також емоційної компетентності працівників залежить швидкість і якість роботи, ефективність виробничих процесів. Тому менеджери підприємств повинні володіти не тільки розвиненими управлінськими навичками, вміннями організовувати роботу своїх підлеглих, а і вміти створювати комфортну атмосферу. Адже тільки працівник вирішує чи залишатися йому на підприємстві, чи ні, керуючись значною мірою емоціями.

Наприклад, працівник звільняється із високооплачуваної роботи тому, що не отримує морального задоволення, тобто відчуває емоційний дискомфорт, і навпаки, залишалися на роботі при невисокій зарплаті, якщо він емоційно задоволений. Оскільки енергія працівників спрямована на роботу, залежить не тільки від розміру заробітної плати, вона також залежить і від емоційної сфери.

Однак практика показує, що матеріальні стимули вельми непогано мотивують певний час, але рано чи пізно у працівника з'являється необхідність пишатися своєю роботою, з'являється потреба у визнанні його заслуг з боку

керівництва та колег. І якщо працівник не отримає бажаного, то продуктивність його роботи буде знижуватися.

Емоційний дискомфорт знижує працездатність та спроможність до концентрації, погіршує розумову діяльність і, як наслідок, зумовлює зниження продуктивності праці. Працівник просто не бачить змісту працювати достатньо ефективно. У інших випадках дискомфорт може викликати протидію і втрату цінного працівника для підприємства. У середовищі емоційного комфорту людина працює легко, із задоволенням і прекрасно справляється зі своїми обов'язками, оскільки підсвідомо прагне до позитивних емоцій.

Для ефективного впливу на емоційну сферу персоналу бажано проводити семінари та тренінги з емоційної компетентності для менеджерів підприємства. Це дозволить менеджерам навчитися якісно керувати своїми емоціями і впливати на емоції своїх працівників в цілях підприємства. Невеликі зміни в стандартних процедурах можуть призвести до позитивного ефекту. Наприклад, такий простий елемент, як виявлення в процесі співбесіди при наймі потенційного працівника його життєвих цінностей і потреб, дозволить надалі ефективно мотивувати його на емоційному рівні.

Корпоративна культура підприємства має передбачати бесіди про внутрішній світ людини, його прагнення і бажання, що дозволить ефективно впливати на емоції працівників. Управління персоналом обов'язково має включати емоційні чинники, а стиль менеджменту повинен бути менш директивним.

Роберт Мертон виділив з основних видів поведінки, таке поняття, як конформізм — морально-політичний термін, що означає пасивне, пристосовницьке прийняття готових стандартів у поведінці, безапеляційне визнання існуючого стану речей, законів, норм, правил, безумовне схиляння перед авторитетами, ігнорування унікальності поглядів, інтересів, уподобань естетичних та інших смаків окремих людей, внаслідок чого відбувається розрив між прагненням до швидкого зростання матеріального добробуту і відсутністю важелів саморегуляції, заснованих на високій культурі, духовності.

Автор концепції внутрішньої гри, що лежить в основі коучинга Тімоті Геллі вважає, що коучинг — мистецтво створення, за допомогою бесіди й

поведінки, середовища, яке полегшує рух людини до бажаних цілей, так, щоб воно приносило задоволення або процес створення коучером умов для всебічного розвитку особистості клієнта. Сучасне управління у стилі коучингу – це погляд на співробітників як на величезний додатковий ресурс професійної діяльності, де кожен співробітник є унікальною творчою особистістю, здатною самостійно вирішувати багато завдань, проявляти ініціативу, робити вибір, брати на себе відповідальність і приймати рішення.

Отже, доцільним є запровадження елементів коучингу - одного з найбільш ефективних стилів управління, який дозволить не тільки значно підвищити ефективність управління персоналом, а й забезпечить позитивний вплив на емоційну сферу персоналу. Тільки комплексна система мотивації з обов'язковим урахуванням емоційної складової дозволить отримати повну самовіддачу, максимальну ефективність та продуктивність праці.

Література

1. Смоляк І.О. Менеджмент персоналу на підприємствах України: Монографія./ І.О.Смоляк. – Суми: СумДУ, 2012. – 387 с.
2. Петришин Н.Я. Систематизація чинників формування новітньої концепції менеджменту / Н.Я. Петришин, О.О. Пшик-Ковальська, В.Й. Жежуха // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2012_722/39.pdf.

Кирилл Лебединский, студент*
Луганский национальный аграрный университет
(e-mail: kirillebedinskiy@inbox.ru)

Ксения Штоколова, студентка*
Луганский национальный аграрный университет
(e-mail: kseniashtok@mail.ru)

*Научный руководитель: асист. Волошинова Н.А.

МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ И ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЭКОНОМИКЕ

Мы живем в эпоху построения информационной цивилизации, которая рождается в результате развития и постоянного совершенствования информационно-компьютерных технологий.

Суть информационных технологий, которые в связи с всеобщей компьютеризацией ныне вышли на принципиально новый уровень, – передача, хранение, обработка и восприятие информации.

Чем далее, тем чаще и в научно-производственных кругах, и даже в обывательской среде можно услышать такое понятие, как виртуальная или информационная экономика. На данный момент информационные технологии в экономике, их изучение и разработка является актуальнейшей задачей для специалистов. Современные информационные технологии представляют собой компьютерную обработку информации по заранее отработанным алгоритмам, хранение больших объёмов информации на разных носителях и передачу информации на любые расстояния в предельно минимальное время.

Разработка информационных технологий – это затратная отрасль, требующая высокой подготовки специалистов и наукоемкой техники, зато их реализация нередко сравнима с революционными преобразованиями.

Информационная экономика изменила многие аспекты экономической реальности, в том числе, и функцию денег, которые из всеобщего эквивалента трудозатрат постепенно превратились в средство расчета. Виртуальные банки и системы оплаты – плод развития информационных технологий.

Таким образом, в самом общем виде информационные технологии в экономике можно определить как совокупность действий над экономической

информацией при помощи компьютерной техники для получения оптимального конечного результата.

Более того, необходимо отметить также образовательную составляющую, связанную с применением информационных технологий в экономике. Для того, чтобы ИТ работали, их надо уметь использовать с максимальной отдачей. Поэтому многие управленцы большое внимание уделяют обучению персонала и мониторингу новейших разработок в области информационных технологий в экономике.

Математические методы в экономике — научное направление в экономике, посвящённое исследованию экономических систем и процессов с помощью математических моделей. Включают в себя:

- Математическую экономику;
- Эконометрику;
- Исследование операций;

Математическая экономика — сфера научной и практической деятельности, целью которой является математически формализованное описание экономических объектов, процессов и явлений. Математические методы позволяют чётко, просто, строго и обобщённо формулировать ключевые положения теорий и получать выводы.

Новым направлением в современной экономической науке является реализация так называемого экономического эксперимента, суть которого заключается в математическом моделировании экономических ситуаций с учётом психологического фактора.

Эконометрика — наука, изучающая количественные и качественные экономические взаимосвязи с помощью математических и статистических методов и моделей. Эконометрика даёт инструментарий для экономических измерений, а также методологию оценки параметров моделей микро- и макроэкономики.

Исследование операций — дисциплина, занимающаяся разработкой и применением методов нахождения оптимальных решений на основе математического моделирования, статистического моделирования и

различных эвристических подходов в различных областях человеческой деятельности.

Математические методы являются важнейшим инструментом анализа экономических явлений и процессов, построения теоретических моделей, позволяющих отобразить существующие связи в экономической жизни, прогнозировать поведение экономических субъектов и экономическую динамику. Математическое моделирование становится языком современной экономической теории, одинаково понятным для учёных всех стран мира.

На наш взгляд, одним из самых перспективным направлений в математических методах в экономике на данный момент является экономико-математическое моделирование с использованием комплексных переменных. Математика как основа теории принятия решений широко применяется для управления (планирования, прогнозирования, контроля) экономическими объектами и процессами.

Литература

1. Абчук В. А. Экономико-математические методы: Элементарная математика и логика. Методы исследования операций. — СПб.: Союз, 1999.
2. Экономико-математические методы и прикладные модели: Учеб. пособие для студ. Вузов, обуч. по эконом. спец./ Под ред. В. В. Федосеева. — 1999.
3. [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://www.iteconomic.com>.

Батюк Б.Б., к.е.н., доцент
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького
(b_batyk@mail.ru)

ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

При оцінці розвитку зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств важливо дослідити вплив основних чинників на величину показників, що характеризують рівень зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств. Це дасть змогу визначити існуючі залежності, спрогнозувати рівень розвитку зовнішньоекономічної діяльності на перспективу. Проведений аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємств Львівської області засвідчив, що найбільш перспективним та ефективним видом зовнішньоекономічної діяльності в аграрній сфері є міжнародна торгівля, зокрема експортні операції. Тому перед сільськогосподарськими підприємствами регіону, які беруть участь у міжнародній торгівлі, ставиться завдання зростання оптимізації власної виробничої структури, підвищення економічної ефективності експортоорієнтованих галузей, вдосконалення системи управління конкурентоспроможністю на світових ринках.

Процес оптимізації обсягу продукції як складової підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності слід розглядати з кількох позицій. Оптимізація обсягів експорту-імпорту дозволить не тільки зменшити суму експортного відшкодування (що важливо з позиції держави), але і міцно закріпити свою позицію на товарних ринках (що принципово з позиції держави).

Якщо експортна діяльність є безумовно перспективною для сільськогосподарських виробників, то імпортні потоки сільськогосподарської продукції є сигналом про незаповнені ніші продовольчих ринків, і в першу

чергу за рахунок інших галузей. Так, орієнтир сільськогосподарських підприємств Львівської області на галузь рослинництва, зокрема зернових і зернобобових культур, що з економічної точки зору є менш трудомістким і затратним процесом, призвів до появи тієї ситуації, що в останні роки в Львівській області спостерігається негативне сальдо зовнішньої торгівлі в товарній групі – «живі тварини, продукти тваринного походження». Разом з тим за прогнозами Міжнародного фонду Блейзера до 2015 року в світі спостерігатимуться наступні процеси: 1) Суттєве збільшення попиту на м'ясо в країнах що розвиваються; 2) Зростання до споживання м'яса призведе до збільшення попиту на фуражне зерно; 3) Попит на зернові зросте в умовах подорожчання традиційних енергоносіїв і зростання споживання біопалива.

В умовах існування «спільних» ринків та інтенсивних процесів глобалізації і регіоналізації, в стратегічному плануванні та вдосконаленні організації розвитку зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств важливе місце відводиться оптимізації обсягу продукції, призначеної для реалізації на зовнішніх ринках.

Прогнозування розвитку зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області будемо здійснювати на основі наступних етапів:

1. Проведення оцінки виробничої спеціалізації досліджуваних підприємств.

2. Виявлення залежностей між чинниками та показниками ефективності виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції.

2. Ранжування підприємств, що характеризуються різними показниками економічної ефективності виробництва в розрізі окремих видів сільськогосподарської продукції.

3. Оцінка виробничої (на основі показників продуктивності, урожайності, собівартості продукції) конкурентоспроможності в розрізі окремих видів продукції на внутрішньому ринку.

5. Розрахунок економічної ефективності участі сільськогосподарських підприємств у зовнішньоекономічній діяльності.

Стратегія конкуренції в глобальних галузях повинна базуватися на врахуванні джерел глобальної конкурентної переваги, зовнішніх чинниках глобалізації та таких окремих явищах, як галузева політика, взаємостосунки з місцевими урядами, системною конкуренцією (рис.).

Рис. Стратегія поведінки сільськогосподарських підприємств регіону

Невеликі сільськогосподарські товаровиробники не в змозі застосувати більшість джерел глобальної конкурентної переваги, тому перспективним напрямком їх участі в зовнішньоекономічній діяльності є процеси горизонтальної і вертикальної інтеграції.

Разом з тим не слід забувати про вплив аграрного бізнесу на розвиток сільських територій. Оскільки для галузі характерною є невисока концентрація виробництва, великі компанії, орієнтовані на експорт сільськогосподарської продукції, будуть спрямовувати свою діяльність на мінімізацію витрат за рахунок масштабів виробництва, масштабів маркетингу, масштабів в

закупівлях. Це може призвести до встановлення контролю над ціновою політикою та збутом на ринку і основними засобами та сировиною (землею та добривами). В цих умовах в несприятливу ситуацію потрапляють невеликі сільськогосподарські підприємства та фермерські господарства, в результаті чого може відбутися поглинання останніх. Це негативним чином може відбитися на соціальній політиці на селі та продовольчій безпеці в межах держави, оскільки призведе до зростання безробіття на селі та зросту цін на частину сільськогосподарської продукції, яка не реалізовується на експорт.

На підставі прогнозних показників залучення іноземних інвестицій в аграрну сферу та перспектив здійснення експортно-імпортних операцій визначено, що найбільш стійкими на перспективу будуть підприємства, побудовані за принципом вертикальної інтеграції, а також великі підприємства-експортери. В першому випадку компаніям вигідно контролювати свої власні потужності щодо зберігання продукції, в першу чергу зернових культур, що дозволить максимізувати ціну реалізації; мати свої борошномельні, круп'яні підприємства, комбикормові заводи, що дозволить контролювати велику частину доданої вартості. Перевага ж підприємств-експортерів полягає в можливості максимально знижувати закупівельну ціну в період урожаю за умови відсутності обмежень з боку держави.

Література

1. Стан зовнішньоекономічної діяльності в сфері АПК у 2012 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua/page/?9812>.
2. Україна на шляху до європейської інтеграції : економічна безпека, переваги вибору: монографія / за заг. ред. В. М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 307 с.
3. Черевко В. Д. Формування персоналу сільськогосподарських підприємств Львівської області / В. Д. Черевко // Вісник Львівського національного аграрного університету : економіка АПК. – 2012. – № 17(2). – С. 528-532.

Черевко В.Д., ст. викладач,
Батюк О.Я., ст. викладач
Львівський національний аграрний університет
(cherevko-victoria@mail.ru)

РИЗИКИ ЗА УМОВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Одним з ефективних механізмів мінімізації ризиків здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами АПК, враховуючи значну частку дрібних товаровиробників з невеликими розмірами земельних угідь та однотипною структурою виробничої діяльності, є, на нашу думку, механізм об'єднання ризику, що становить собою метод зниження ризику, при якому ризики можливих витрат діляться між декількома партнерами, при цьому ризик для кожного зменшується.

До основних причин виникнення ризиків при здійсненні ЗЕД аграрними підприємствами можна віднести:

1. Нестабільність економічних та політичних процесів як в середині країни, так і в країнах-партнерах;
2. Відсутність повної і достовірної інформації про діяльність інших суб'єктів ЗЕД;
3. Відсутність збалансованості цілей усіх учасників та суб'єктів ЗЕД;
4. Відсутність досвіду у здійсненні ЗЕД та брак кваліфікованих працівників.

На рис. подано можливі ризики, які мають місце в сільському господарстві за умови здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності.

Мінімізація ризиків зовнішньоекономічної діяльності – складний процес, який включає в себе ряд етапів стратегічного планування. Однак більшість сільськогосподарських підприємств здійснюють планування та управління на оперативному рівні, вирішуючи поточні задачі управління сільськогосподарським підприємством. Однією з важливих причин цієї ситуації є низька економічна ефективність підприємств АПК, брак обігових коштів,

залежність від умов посередників на ринку, що унеможлиблює сам процес стратегічного планування.

Рис. 1. Можливі причини виникнення ризиків підприємств АПК, пов'язаних з здійсненням зовнішньоекономічної діяльності

Найбільш вразливими до впливу ризиків здійснення зовнішньоекономічної діяльності є великі сільськогосподарські підприємства, які самостійно здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Це пояснюється тим, що більшість таких підприємств орієнтована в основному на здійснення експортних операцій. Якщо невеликі виробники, реалізуючи продукцію трейдерам, не беруть прямої участі в зовнішньоекономічній діяльності, делегуючи відповідальність посередникам, то великі виробники повинні наперед страхувати ймовірні втрати від невиконання зобов'язань партнерами на міжнародному ринку. З іншої сторони, контролюючи всі процеси на етапах виробничої та маркетингової діяльності, учасник ЗЕД може оперативно реагувати на трансформаційні зміни зовнішнього середовища.

Для забезпечення стабільності підприємства та захисту його від заключення договірних відносин із неплатоспроможним або несумлінним контрагентом було доцільно розробляти механізм вибору оптимального партнера. Важливу роль в процесі вибору оптимального партнера відіграє територіальне розташування аграрного підприємства. Так, прикордонне розташування Львівської області, на відміну від центральних областей, створює більш сприятливі умови співпраці з партнерами як з країн Європейського Союзу, так Росією і Республікою Білорусь. Вважаємо, що для українських сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні оптимальною стратегією поведінки в умовах мінливого ринкового середовища буде:

1. Використання експортного потенціалу галузі: нарощування обсягів виробництва зерна за рахунок підвищення урожайності сільськогосподарських культур; використання нових сортів рослин; дотримання сівозмін; підвищення якості продукції; співпраці зернотрейдерів з невеликими господарствами в напрямку забезпечення останніх насіннєвим матеріалом, засобами захисту рослин тощо;

2. Захист власних інтересів через громадські організації та об'єднання виробників в бік зниження адміністративного тиску та послаблення податкового навантаження на виробника;

3. Диверсифікація виробництва в напрямку виробництва продукції, для якої характерним є негативне сальдо міжнародної торгівлі, що дасть змогу закріпити позиції на внутрішньому ринку, диверсифікувати ризики зовнішньоекономічної діяльності (у тому числі за рахунок виробництва м'яса та м'ясопродуктів);

4. Вирішення проблеми відсутності належної інфраструктури зберігання продукції (зерна, овочів, фруктів тощо), демонополізація елеваторів та баз зберігання.

В цілому державні заходи в сфері сільського господарстві повинні враховувати можливості і загрози здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами АПК. Оскільки чимало підприємств АПК Львівської області не беруть участі напряму в зовнішньоекономічній діяльності, чимало ризиків,

пов'язаних з їх можливою участю в цих процесах, обумовлені браком досвіду. Тому органам місцевої влади слід використовувати різні напрямки зростання економічної зацікавленості сільськогосподарських виробників, оскільки їх пряма участь в ЗЕД може позитивним чином вплинути на подальший розвиток галузі, сприяти зростанню обсягів залучення інвестицій в сільське господарство, підвищенні економічної ефективності виробництва не лише галузі рослинництва, але і тваринництва, зокрема, м'ясного скотарства.

Література

1. Сватош М. Вплив глобальних процесів на стійкий розвиток сільського господарства / Сватош М., Губені Ю. // Аграрна економіка. – 2008. – Т. 1, № 1-2. – С. 38-43.
2. Управління ризиками в інноваційній діяльності : навч.-метод. посіб. / [Кузьмін О. Є. та ін.]. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2009. – 176 с.
3. Черевко В. Д. Мінімізація ризиків зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств / В. Д. Черевко // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. – 2012. – Т. 14, № 1(51), ч. 2. – С. 352-357.

МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РИБГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Методологія дослідження ефективності зовнішньоекономічної діяльності рибогосподарських підприємств була розроблена з урахуванням загальних закономірностей і принципів розвитку галузі в сучасних умовах господарювання та включенням України у світові інтеграційні процеси, базуючись на таких теоретичних положеннях:

– рибогосподарське підприємство, як цілісна система функціонує під впливом чинників внутрішнього і зовнішнього середовища;

– внутрішнє середовище обумовлює функціонально-галузеву структуру рибогосподарських підприємств, рівень їх спеціалізації, ефективності діяльності, формування передумов до розвитку зовнішньоекономічної діяльності, потенціал інноваційно-інвестиційної діяльності тощо;

– зовнішнє середовище впливає на формування інтеграційних зв'язків системи та її окремих елементів з іншими системами регіону і держави в цілому, системами інших країн, ролі даної системи в світовій економічній системі, розвиток та формування транснаціональних зв'язків та систем;

– взаємообумовлена дія чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на розвиток зовнішньоекономічної діяльності рибогосподарських підприємств, її ефективності, забезпечення конкурентоспроможності на світових ринках, стан та кон'юнктуру ринків різних рівнів;

– ефективність зовнішньоекономічної діяльності рибогосподарських підприємств залежить від збалансованого розвитку організаційно-економічного та правового забезпечення виходу підприємств на зовнішній ринок, підвищення експортного потенціалу, покращення конкурентоспроможності

експортно-орієнтованої продукції, посилення інвестиційно-інноваційної активності.

Досить часто науковці узагальнюють поняття зовнішньоекономічної діяльності без прив'язки до суб'єктів господарської діяльності. Разом з тим не всі господарські суб'єкти здатні до здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Враховуючи функцію корисності, під якою розуміють представлення переваги економічних структур відносно свідомого ризику і очікуваного доходу, на сьогоднішній день лише рибогосподарські підприємства з високим та ефективним рівнем менеджменту здатні об'єктивно оцінити розмір ризиків, пов'язаних із здійсненням зовнішньоекономічної діяльності, та можливими перевагами і економічними вигодами.

Під економічною вигодою від здійснення зовнішньоекономічної діяльності рибогосподарськими підприємствами будемо розуміти мотивацію суб'єктів ЗЕД, пов'язаних з отриманням бажаних економічних вигод від здійснення зовнішньоекономічної діяльності в теперішній час або досягнення економічних очікувань та умов, що можуть скластися в майбутньому.

Поштовхом до здійснення зовнішньоекономічної діяльності рибогосподарськими підприємствами, якщо цей вид діяльності не був притаманний виробнику раніше, є поява економічного інтересу, що становить собою усвідомленні потреби та дії рибогосподарських виробників, пов'язанні з здійсненням виробничої та збутової діяльності в умовах міжнародного ринкового середовища.

Одним з основних видів економічного інтересу є рибогосподарського підприємства як суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, є досягнення економічного ефекту, який можна розглядати з позиції вартісної оцінки різниці між показниками економічної ефективності до і після здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Економічний інтерес підприємства досить часто підсилюється в результаті оцінки можливих вигод від здійснення зовнішньоекономічної діяльності, позитивному досвіду інших виробників з аналогічною специфікою

виробництва, наявності повної та достовірної інформації, впливу державної підтримки тощо.

Для оцінки діяльності фірми розраховується показник ефективності її діяльності, що характеризує ступінь прибутковості для рибогосподарського підприємства зовнішньоекономічних операцій. Показник економічної ефективності реалізації експортних товарів $E_{ек}^{зов}$ являє собою відношення нетто (чистого виторгу) в іноземній валюті за реалізований товар до його собівартості в гривнях і обчислюється за формулою:

$$E_{ек}^{зов} = \frac{B_{нетто}}{З_{ек}}, \quad (1.2)$$

де $B_{нетто}$ - чистий виторг в іноземній валюті, переведений в гривні за офіційним курсом;

$З_{ек}$ - повна собівартість реалізованої на експорт продукції, тис. грош. од.

Таблиця

Показники розвитку та збалансованості зовнішньої торгівлі

Показник	Розрахунок
Показник відкритості економіки	$K_{в.е.} = \frac{\text{Експорт} + \text{Імпорт}}{\text{ВВП}}$
Експортна квота	$K_{Е.квота} = \frac{\text{Експорт(товарів \_ і \_ послуг)}}{\text{ВВП}}$
Коефіцієнт покриття експорту імпортом	$K_{покриття} = \frac{\text{Експорт}}{\text{Імпорт}}$
Коефіцієнт імпортової залежності	$K_{і.з.} = \frac{\text{Імпорт}}{\text{ВВП}}$
Експортний потенціал країни	$K_{Е.п.} = \frac{\text{Експорт}}{\bar{S}}$, де $\bar{S}$ – середньорічна чисельність населення країни

Оскільки показник економічної ефективності реалізації експортних товарів є відношенням нетто (чистого виторгу) в іноземній валюті за реалізований товар до його собівартості в гривнях, то при оцінці економічної ефективності експортних товарів слід порівнювати показники економічної ефективності експорту з показником ефективності реалізації експортних товарів на внутрішньому ринку.

На нашу думку, дана методика забезпечує ефективний та рівноправний розподіл бюджетних коштів між рибогосподарствами та відповідно їх виробниками. Це може бути активним поштовхом для розвитку нового

сегменту товаровиробників – селянських господарств з високим рівнем товарності.

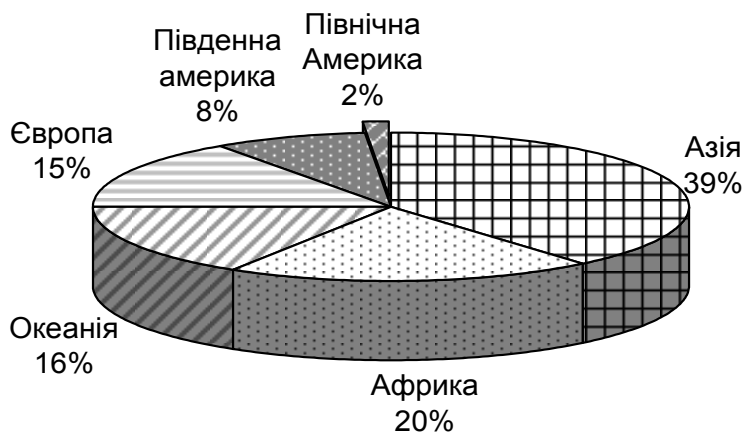
Література

1. Вдовенко Н.М. Сучасний стан та напрями розвитку рибного господарства в Україні / Н.М. Вдовенко// Економіка АПК. – 2010. - №3. – С. 15-20.
2. Коваль О. П. Методичний підхід до визначення економічної сутності регіональної інтеграції / О. П. Коваль, Л. В. Попова // Зовнішня торгівля : право та економіка. – 2011. – № 4(33). – С. 169-173.
3. Медведєв М. Г. Економетричні методи моделювання : навч. посіб. / М. Г. Медведєв. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2012. – 140 с.

РОЗВИТОК ВІВЧАРСТВА У СВІТІ

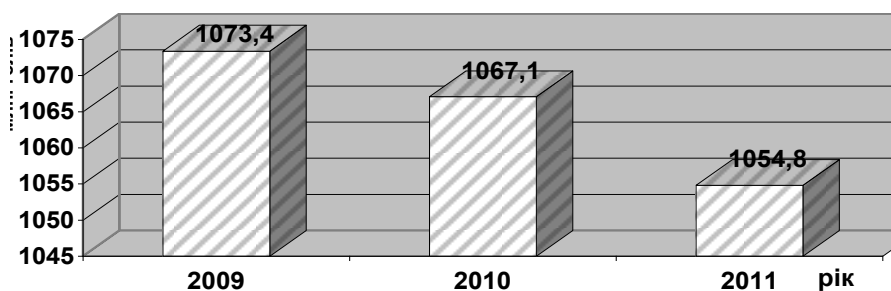
Вівчарство - єдина галузь тваринництва, яка одночасно постачає галузям економіки різноманітну продукцію з цілющими властивостями: дієтичну ягнятину, молоко для виготовлення делікатесних сирів та бринзи, а також незамінну сировину – вовну, овчини, смушки та шкури, вироби з яких за гігієнічними властивостями не мають аналогів по сприянню збереження здоров'я і продовження життя людини. Райони товарного м'ясо-вовнового вівчарства знаходяться в посушливих частинах помірної та субтропічної зон Південної та Північної Америки, Австралії, Південної Європи, Центральної та Середньої Азії, Південної Африки. Дві п'ятих світового поголів'я овець сконцентровано в Азії. Велике поголів'я мають Австралія, Нова Зеландія, Індія, Туреччина, Казахстан, Росія, Монголія, Аргентина, Уругвай. Головні виробники і експортери баранини – Австралія, Китай, Нова Зеландія, Аргентина. Країни покривають більшу частину світового попиту на вовну. За виробництвом вовни перше місце належить Австралії. На сьогоднішній день в лідери-виробники виходять: Китай, Пакистан, Іран [5, с.6].

Частка окремих континентів у загальносвітовому поголів'ї овець подано на рисунку 1.

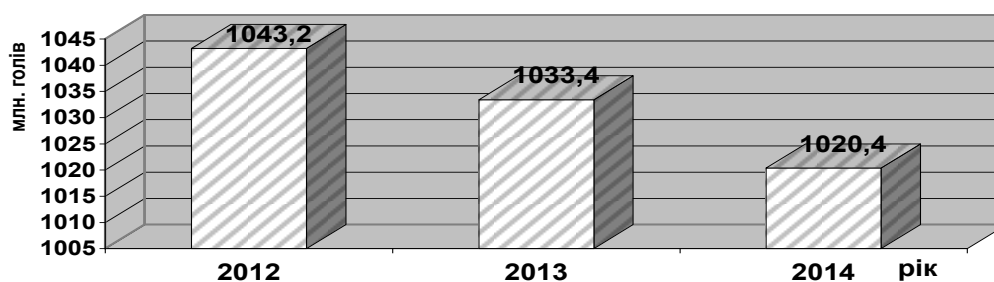
Рис. 1 Частка окремих континентів у загальносвітовому поголів'ї овець
Джерело: побудовано за даними [7, с.5].

У порівнянні із 2009р. загальне поголів'я овець у світі у 2011р. скоротилося на 1,7 % і склало 1054,8 млн. голів (рис.2).

Рис. 2 Динаміка поголів'я овець у світі, млн. голів
Джерело: побудовано за даними [1,2].

Враховуючи світові тенденції розвитку вівчарства прогнозуємо, що тенденція до скорочення поголів'я овець в найближчій перспективі збережеться. Поголів'я овець у 2014 р. у порівнянні із 2011р. скоротиться на 3,3% і складе відповідно – 1020,4 млн. голів (рис 3).

Рис. 3 Прогноз поголів'я овець у світі, млн. голів
Джерело: власні дослідження

В окремих країнах світу на вівчарство припадає до 25% валового продукту сільського господарства. Маркетингові дослідження у цій галузі засвідчують, що підвищити економічну ефективність можна за рахунок зростання м'ясної продуктивності і налагодження виробництва різних видів баранини з одночасним підвищенням смакових якостей м'яса [3].

Особливістю сучасного вівчарства є ріст виробництва ягнятини і молоді баранини. В більшості країн виручка від реалізації м'яса становить 90% і більше, а від вовни лише біля 10%. Тому набуває розвитку скороспіле м'ясне та м'ясо-вовнове вівчарство. При цьому в м'ясному балансі галузі підвищується питома вага ягнятини [8].

Незважаючи на зменшення поголів'я тварин обсяги споживання баранини у світі зросли на 2,2% і в 2011р. склали 8,64 млн. тонн.

Об'єм світової торгівлі бараниною складе 864 тисячі тонн. Провідні виробники – Австралія і Нова Зеландія – знаходяться на етапі формування стада. Це може спричинити ріст поставок із Латинської Америки, а також із деяких країн Азії. Що стосується імпорту, то в основних країнах-споживачів – ЄС і США – він буде затримуватися ситуацією на світовому ринку [2].

Література

1. Анализ мирового рынка баранины в 2007-2011 гг, прогноза 2012-2016 гг [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу: <http://marketing.rbc.ru/research/562949982754719.shtml>
2. Говядины и баранины на мировом рынке мяса больше нестанет [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу :<http://fermer.ru/news/121872>
3. Желтиков В. П. Экономическая география: уч. пособ. Для студ. эконм. спец. Вузов/ В.П. Желтиков//.-2001г.- Ч. 3, Разд. I: [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу: http://www.iu.ru/biblio/archive/zcheltikov_ekonomihtheskaja_geogr...
4. Мировое производство баранины [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу: http://marketing.rbc.ru/news_research/23/05/2012/5629983920895.shtml.
5. Новоставська А.В., Свістула О.В. Світові тенденції розвитку тваринництва/ А.В. Новоставська, О.В. Свістула // Науковий вісник «Асканія - Нова» . – Асканія-Нова, 2009 . – вип.2. – С.3-7.
6. Салай П.В., Гавриляк В.В. Параняк М.Н. Перспективи розвитку вівчарства в Україні/ П.В.Салай, В.В.Гавриляк, М.Н.Параняк// Ефективне тваринництво. – 2011. – № 4(32) . – С.40-44
7. Сокол О. Основні тенденції розвитку вівчарства в Україні і світі / О.Сокол // Тваринництво України. – 2003. –№4 . – С.5-7
8. Черты географии животноводства [Интернетресурс]: http://www.orsha.by/?page_id=94
9. Штомпель М.В., Вовченко Б.О. Технологія виробництва продукції вівчарства: Навч. видання. – К.: Вища освіта, 2005.-343с.

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Функціонування аграрних товаровиробників на сучасному етапі розвитку потребує докорінних змін організації їх діяльності. Важливу роль у підвищенні результативності їх виробничого процесу повинно відігравати впровадження наукових розробок у господарську діяльність. Тому в сучасних умовах виникає об'єктивна необхідність активізації процесів інноваційного розвитку аграрних підприємств, що є одним із ключових факторів зміни технічної та технологічної основи сільськогосподарського виробництва, нарощування темпів соціально-економічного зростання галузі, підвищення рівня доходів та якості життя населення тощо.

Потреба розвитку аграрного сектору економіки України на принципово нових засадах посилює значення інноваційної діяльності аграрного підприємства, зокрема стає щоразу важливішим формування інноваційного потенціалу підприємств, який дасть змогу вдосконалити існуючі та оволодіти новими конкурентоспроможними технологіями, що має бути ключовим фактором подолання економічної кризи та забезпечення економічного зростання аграрних товаровиробників.

Інноваційний потенціал аграрних підприємств в економічній літературі – досить нове поняття. Варто зазначити, що згаданий термін походить від латинського слова "*potential*" й означає "*приховані можливості*", які в господарській практиці завдяки праці можуть стати реальністю, а також тлумачиться як "*міць, сила*", тобто його зміст розкривається як ступінь потужності в якомусь відношенні, сукупності засобів, необхідних для чогось-небудь [1, с. 55].

У широкому розумінні цей термін можна трактувати як можливості, наявні сили, запаси, засоби, які можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому аспекті, сукупність засобів, необхідних для чогось-небудь. Отже, терміни "*потенціал*", "*потенційний*" означають наявність у когось-небудь (чи то окремо взята людина, чи первинний робочий колектив, суспільство загалом) прихованих можливостей, які ще не виявилися, або здатність діяти у відповідних сферах.

Стосовно поняття "*інноваційний потенціал*", то у загальному вигляді варіанти тлумачень цієї категорії можна згрупувати у два основні напрями. Згідно з першим напрямом, інноваційний потенціал – це здатність до сприйняття ідей інновацій, він визначає можливості та економічну доцільність виготовлення і просування інновацій на ринок. Відповідно до другого напрямку, інноваційний потенціал охоплює певну критичну масу ресурсів, необхідну і достатню для створення інновацій, втілення їх у конкурентоспроможні товари, технології, організаційні або управлінські рішення [2, с. 177-181].

У процесі вивчення теоретичних і практичних підходів до розуміння суті інноваційного потенціалу науковці визначили, що структура інноваційного потенціалу аграрних підприємств охоплює фінансову, технологічну, організаційно-управлінську, інтелектуальну, кадрову, науково-дослідну, ринкову, інформаційну складові [3].

Інноваційний потенціал як важливий елемент економічного потенціалу покликаний забезпечувати здійснення інноваційної політики на підприємстві й, безумовно, є стратегічним критерієм ефективності функціонування суб'єктів господарювання. Формування інноваційного потенціалу залежить від того, наскільки виробнича система підприємства готова сприйняти інновацію – визнання її у разі, коли виробнича система зацікавлена й підготовлена до впровадження або відторгнення, коли інновації вступають у протиріччя з інтересами підприємства.

Негативним явищем у здійсненні інноваційної політики в аграрному підприємстві можна вважати зменшення інвестиційного потенціалу, і, навпаки,

– його підвищення характеризується покращенням результативності діяльності аграрних підприємств. Збільшення чи зменшення інноваційного потенціалу аграрних підприємств напряду залежить від зовнішніх факторів, тобто від регулювальної ролі держави та ефективної регіональної політики місцевих органів влади щодо підтримки аграрного сектору економіки. Тому варто відзначити, що розвиток підприємств аграрного сектору економіки не може повноцінно здійснюватися на інноваційній основі доти, доки держава не буде зацікавлена у підтримці аграрних виробників, даючи їм змогу розширеного відтворення виробництва, впровадження новітніх технологій та нарощення інноваційного потенціалу.

У підсумку треба зазначити, що в найближчій та довгостроковій перспективі врахування інноваційного чинника повинно бути однією з вирішальних умов подальшого розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері. Зрозуміло, що сьогодні існує багато проблем теоретичного та прикладного характеру, що перешкоджають ефективному й якісному розвитку підприємств. Проте такий підхід дасть змогу поєднати ефективність інноваційної господарської діяльності підприємств аграрної сфери та підвищення їх інноваційного потенціалу, а отже, слугуватиме в досягненні стратегічних цілей підприємства.

Література

1. Євдокимов Ф.І. Дослідження категорії “економічний потенціал промислового підприємства”/ Ф. І. Євдокимов, О. В. Мізіна // Наукові праці ДонНТУ : Серія 6, економічна. – 2004. – Вип. 75. – С. 54-59.
2. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці : [монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми : Університетська книга, 2005. – 582 с.
3. Колодько Т. Г. Оцінка інноваційного потенціалу аграрних підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.btsau.net.ua/files/list/edition/ed_yauneoftyb.pdf.

НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Важливим елементом функціонування сільськогосподарських підприємств є оцінка земель, яка має бути основою для визначення вартості земельних ділянок та формування ціни на них. На даному етапі розвитку земельних відносин визначення реальної вартості землі є одним із найголовніших питань, оскільки від неї залежить в цілому сама сутність ефективного їх використання.

Грошова оцінка земель в Україні передбачає наявність нормативної та експертної оцінки земельних ділянок [3]. Проте існуюча на даний час нормативна грошова оцінка сільськогосподарських угідь необ'єктивно відображає їх вартість. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми повинно стати використання експертної оцінки земель у сільському господарстві, яка реальніше дозволить відобразити вартість земельної ділянки.

Експертна грошова оцінка земельних ділянок - це визначення імовірної ринкової ціни окремої земельної ділянки на дату оцінки експертним шляхом з використанням методичних положень нормативної грошової оцінки земель стосовно конкретної земельної ділянки з урахуванням ринкових чинників, доходного, порівняльного та витратного методичних підходів до оцінки [2]. Вона використовується при здійсненні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок (купівля-продаж, обмін тощо), іпотеці землі, для визначення орендної плати, інвестиційної привабливості тощо.

Слід зауважити, що на практиці експертна оцінка земельних ділянок сільськогосподарського призначення не застосовується, що зумовлено нерозвиненістю ринкових відносин у земельній сфері, відсутністю вільної купівлі-продажу, землі на ринку, застави земельних ділянок тощо. Тому, ведучи мову про експертну оцінку сільськогосподарських угідь в Україні, варто виходити зі світового досвіду оцінювання земельних ділянок та із загальних

рекомендацій, які розписані в Методиці експертної оцінки для земель всіх категорій.

Експертна грошова оцінка земель проводиться відповідно до таких методичних підходів: 1) дохідний (рентний); 2) витратний; 3) порівняльний (ринковий).

Дохідний (рентний) підхід базується на капіталізації диференціального рентного доходу від використання земельної ділянки. Витратний підхід використовується в основному для забудованих земельних ділянок і базується на визначенні витрат на відтворення (підвищення цінності) земельної ділянки. Порівняльний підхід базується на порівнянні імовірних цін земельних ділянок.

Кожен із наведених методичних підходів не можна застосувати в повній мірі для оцінки сільськогосподарських угідь. Так, порівняльний (ринковий) метод важко застосовувати для експертної оцінки земель сільськогосподарського призначення, бо в його основу покладено порівняння ціни продажу об'єкта оцінки з ціною аналогічних земельних ділянок. В Україні поки що не існує ринок земельних ділянок сільськогосподарського призначення, тому й порівнювати нема з чим. Також цей метод нашкодує і на те, що повинна бути інформаційна база щодо продажу сільськогосподарських земель, якої також на даний час нема.

Витратний метод, який ґрунтується на врахуванні витрат, пов'язаних з поліпшенням властивостей земельних ділянок, є більш адаптованим до оцінки забудованої земельної ділянки в межах населених пунктів, тому також не може бути застосований для оцінки земель, придатних для вирощування сільськогосподарських культур.

Враховуючи те, що сільськогосподарські угіддя на сьогодні не є об'єктом купівлі-продажу і на них відсутні інші об'єкти нерухомості, основним підходом до оцінки вартості повинен бути дохідний підхід. Методами даного підходу є пряма капіталізація доходів і дисконтування грошових потоків. Вибір конкретного методу залежить від обсягу наявної ринкової інформації щодо очікуваних доходів від володіння земельною ділянкою, стабільності їх одержання, мети оцінки тощо.

Метод непрямой капіталізації застосовується у випадках, коли прогнозовані грошові потоки від використання земельної ділянки є неоднаковими за обсягом або непостійними протягом визначеного періоду прогнозування.

Отже, одним із шляхів об'єктивної і реальної експертної оцінки родючих сільськогосподарських угідь країни, зокрема за методом дохідності, є питання підвищення дохідності сільськогосподарських виробників, що залежить від економічних умов господарювання в державі.

Проведений аналіз дає підстави вести мову про переваги експертної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, так як вона дає можливість достовірніше встановити реальну вартість окремої земельної ділянки. Основним підходом до оцінки вартості земель повинен бути доходний підхід на основі методів прямої капіталізації доходів та непрямой капіталізації доходів. З метою застосування експертної грошової оцінки сільськогосподарських земель необхідно прийняти Методику експертної грошової оцінки сільськогосподарських земель в Україні.

Література

1. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні : Наукове видання / Ю.Ф.Дехтяренко, М.Г.Лихогруд, Ю.М. Манцевич та ін. – К. : ПРОФі, 2002. – 256 с.
2. Про Методику грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів : Постанова Кабінету Міністрів України // Збірник постанов уряду України. – 1995. - №6. – С.150-155.
3. Про оцінку земель : Закон України № 1378 – IV від 11.12.2003р. // Офіційний вісник України. – 2004. - №1. – С.3.

РИНОК ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Ринок землі представляє собою сферу обігу земельних ділянок, при якому виникають і реалізуються відносини, пов'язані з купівлею-продажем, заставою, орендою землі тощо та здійсненням конкретної господарської діяльності, спрямованої на підвищення ефективності використання землі та задоволення потреб виробництва. Мета ринку землі у ринковій економіці полягає у тому, щоб за допомогою ринкових механізмів та регулюючої ролі держави земля переходила від неефективних виробників до ефективних.

Завданням ринку сільськогосподарської землі є перетворення її на капітал із врахуванням реальної вартості земельної ділянки, яка повинна формуватися під впливом попиту на землю та її пропозиції. Лише за умови реалізації права власності на землю як капіталу, земля стає функціонуючим економічним ресурсом. Інструментом, що забезпечує функціонування землі як капіталу виступає земельна іпотека. Тому важливим елементом ринку сільськогосподарської землі повинна бути система іпотечного кредитування, яке здійснюється через спеціалізовані та універсальні банки шляхом емісії іпотечних цінних паперів.

Функції ринку землі характеризують його як такі, які притаманні ринку загалом і в той же час визначають особливість земельного ринку порівняно з іншими видами ринків. Так, регулювальна функція означає, що ринок забезпечує перерозподіл земельних ресурсів у сільському господарстві. Проявляється в тому, що ринок визначає пропозиції на мікро- та макрорівні щодо використання земельних угідь для задоволення фізичних і соціальних потреб жителів села. Стимулювальна характеризує ринок як такий, що заохочує тих, хто найбільш раціонально використовує сільськогосподарські угіддя для

одержання кращих кінцевих результатів, застосовуючи досягнення науки і практики.

Ціноутворювальна означає здійснення остаточного визначення вартості земельної ділянки на основі збалансування попиту і пропозиції. Інформаційна презентує ринок землі з позиції такого, що забезпечує інформацією учасників ринкових операцій із земельними ділянками за умови їх здійснення, про наявний попит і пропозицію на землю, про ціни на земельні ділянки, їх розташування тощо. Посередницька означає, що ринок здійснює посередництво при переході права власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення, встановлює зв'язку між попитом і пропозицією, а контролювальна – що ринок здійснює частковий та опосередкований контроль над процесом привласнення і передбачає порівняння грошових доходів із цінами на земельні ділянки сільськогосподарського призначення.

Головними учасниками ринку повинні виступати його суб'єкти, які взаємодіють між собою, вступають у зв'язки з державними органами влади, інфраструктурними одиницями з приводу об'єкта ринку. Суб'єктами на земельному ринку в сфері сільського господарства повинні виступати юридичні особи, тобто господарюючі суб'єкти, які здійснюють підприємницьку діяльність, а також фізичні особи. Об'єктами ринку є землі сільськогосподарського призначення, з приводу яких виникають ринкові операції щодо купівлі-продажу, застави, міни, дарування, оренди тощо.

Загалом, слід визнати, що відсутність ринку землі у сільському господарстві – це відмова від економічних методів перерозподілу земель і, як наслідок, запровадження адміністративних, що є відходом від формування ринкової системи господарювання. У всіх країнах із ринковою економікою високий рівень індустріального розвитку сільського господарства й АПК досягнутий переважно завдяки активній участі держави у забезпеченні його нормативно-правової та фінансової стабільності. При цьому усуваються передумови натуралізації сільськогосподарського виробництва, а вводиться і діє принцип – земля тому, хто на ній краще працює.

Отже, з метою становлення ринку землі в сільському господарстві необхідно запровадити державне регулювання земель сільськогосподарського призначення; визначити спеціальні фіскальні режими операцій з перепродажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення на вторинному ринку; забезпечити збереження цільового призначення земель сільськогосподарського призначення при їх відчуженні та запровадження економічних механізмів стимулювання викупу деградованих і малопродуктивних земель сільськогосподарського призначення під заліснення, для садівництва, дачного будівництва, рекреаційних потреб чи іншого несільськогосподарського використання; визначити орган виконавчої влади, наділений повноваженнями щодо управління землями державної власності; встановити вимоги до засновників земельної біржі, проведення біржових земельних торгів, аукціонної діяльності на ринку земель, страхування земель і прав на них, випуску та обігу іпотечних цінних паперів на землю; розробити й затвердити порядок надання та рефінансування іпотечних кредитів. Світова практика свідчить, що лише реальний власник землі зможе стати дійсно господарем на ній, а ринок сільськогосподарських земель (контрольований державою) буде об'єктивним механізмом відбору ефективних форм господарювання.

Література

1. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного сектора України: здобутки і проблеми [Текст] / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК,- 2003.- № 5,- С.3-8.
2. Михасюк І., Косович Б. Регулювання земельних відносин : [монографія] / І. Михасюк, Б. Косович. – Львів : ЛНУ, 2002. – 264 с.
3. Третьак А.М. Шляхи регулювання ринку землі [Текст] / А.М. Третьак // Вісник аграрної науки. – 2003. - №10. - С.62-66.
4. Федоров М. М. Організаційно-економічні передумови формування ринку земель сільськогосподарського призначення [Текст] / М. М. Федоров // Економіка АПК. - 2003. - №1. - С.25-31.

До послуг студентів факультету:

- Бібліотека з книжковим фондом понад 300 тисяч примірників.
- Два читальні зали на 200 відвідувачів.
- Групи інтенсивного вивчення іноземних мов.
- Навчання за кордоном.
- Виробнича практика за кордоном.
- Комп'ютерні аудиторії, Інтернет.
- Курси водіїв.
- Два навчально-дослідні центри. «Комарнівське», «Давидівське».
- Студентські гуртожитки.
- Храм Св. Трійці для студентства та молоді.
- Ідальня, кафе, перукарня.
- Медичний пункт.
- Молода «Просвіта».
- Колегія студентів.
- Спортивний комплекс, де працюють 17 спортивних секцій.
- Пансіонат «Ксеня» у Східниці (Карпати).
- Оздоровчо-спортивний табір «Юність» (Старе Село).

Народні мистецькі колективи:

- Хор «Ватра»
- Ансамбль бандуристів «Кобза»
- Ансамбль народних інструментів «Намисто»
- Танцювальний ансамбль «Підгір'я»

Престижні стипендії

- Президента України
- Верховної Ради України
- Голови Львівської облдержадміністрації
- Академіка Степана Гжицького
- Голови Львівської міської ради
- Об'єднання українських лікарів ветеринарної медицини США і Канади
- Мецената Ярослава Дужого (США)

Організаційні форми навчання:

- ✔ денна;
- ✔ заочна;
- ✔ здобуття вищого освітньо-кваліфікаційного рівня для випускників вищих закладів освіти I-II рівнів акредитації за скороченим терміном навчання;
- ✔ здобуття другої вищої освіти за спеціальністю «Маркетинг»;
- ✔ можливість продовження навчання в аспірантурі.

Дорогі друзі!

Вищий навчальний заклад, котрий Ви обираєте, визначить Ваше майбутнє.

Університет, який я маю честь очолювати, гарантує високу фахову підготовку. Тут Ви зможете здобути сучасну освіту, набутти престижний фах економіста або менеджера, провести незабутні студентські роки.

*З повагою,
ректор університету*

Василь Гунчак

*Адреса факультету: 79010, м. Львів, вул. Пекарська, 50
тел. (032) 276-26-83; (032) 239-26-78
e-mail: admin@vetuniver.lviv.ua*

**Сучасна освіта –
престижна робота**

Факультет Економіки та Менеджменту

**Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З.Гжицького**

Львів 2012

Факультет економіки та менеджменту Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького, який бере свої початки з 1784 року, здійснює підготовку економістів та менеджерів за трьома спеціальностями:

Маркетинг;
Менеджмент організацій;
Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності.

В університеті вперше в Україні розпочато підготовку маркетологів для аграрного сектора економіки. У даний час університет є єдиним у західному регіоні вищим навчальним закладом аграрного профілю, де здійснюється підготовка фахівців за спеціальностями «Маркетинг» та «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

Маркетолог – економіст, який володіє знаннями і навичками, необхідними для дослідження ринку, вибору і обґрунтування тих напрямків діяльності підприємства, де воно має найбільше шансів на успіх, забезпечення переваг у конкурентній боротьбі, розробки товарної, цінової, збутової політики підприємства, формування системи маркетингових комунікацій (рекламної діяльності, паблік релейшнз).

Випускники за спеціальністю «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» призначені для пошуку закордонних партнерів з економічних зв'язків, організації експортно-імпортової діяльності підприємств АПК, залучення іноземних інвестицій, здійснення проєктів, спільних з іноземними підприємствами.

Професійна діяльність фахівців за спеціальністю «Менеджмент організацій» полягає у вмілому застосуванні принципів, форм, методів, прийомів і засобів управління виробництвом та виробничим персоналом для досягнення високої ефективності

виробництва, повного використання ресурсного потенціалу підприємств.

Потребу у фахівцях за усіма трьома спеціальностями вже нині гостро відчувають підприємства АПК, які впроваджують нові принципи господарювання. У країнах з розвинутою ринковою економікою вони є одним з найпрестижніших і утримують верхні позиції на ринку праці.

На усіх спеціальностях факультету студенти вивчають:

- предмети гуманітарного напрямку, які орієнтовані на володіння основами наук про людину, суспільство, культуру і формування світогляду високоосвіченої людини;
- блок дисциплін, які забезпечують набуття фундаментальної економічної освіти: макроекономіку, мікроекономіку, історію економічних учень, економічну історію, економіку підприємства, вищу математику, математичне програмування, теорію ймовірностей та математичну статистику, фінанси, гроші та кредит, інвестування, страхування, державне регулювання економіки, господарське законодавство, міжнародну економіку тощо;
- дисципліни, які забезпечують поглиблене вивчення іноземних мов (іноземна мова, соціально-економічна англійська лексика, ділова іноземна мова, теорія і практика англійського економічного перекладу);
- особливе значення надається забезпеченню комп'ютерної грамотності фахівців.

Студенти, які навчаються за спеціальністю «Маркетинг», крім того, вивчають професійно-орієнтовані дисципліни: маркетингові дослідження, маркетингова товарна політика, маркетингова цінова політика, маркетингова комунікативна політика, інфраструктура товарного ринку, логістика, міжнародний маркетинг, рекламний менеджмент, інформаційні системи маркетингу, стратегічний маркетинг тощо.

Навчальним планом підготовки фахівців за спеціальністю «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» передбачено вивчення таких спеціальних дисциплін: міжнародний менеджмент, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств, міжнародне економічне право, митна справа, спільне підприємництво, основи ділового протоколу.

Спеціальні дисципліни для студентів за спеціальністю «Менеджмент організацій»: організація та проектування фірм, методи обробки інформації та прогнозування, контролінг, операційний менеджмент, управління персоналом, планування діяльності підприємства, аграрний менеджмент.

Під час навчання використовуються активні методи викладання. Сучасне комп'ютерне обладнання дає можливість доступу до світових інформаційних джерел.

На усіх кафедрах факультету працюють студентські наукові гуртки. Регулярно проводяться студентські наукові конференції, кращі роботи студентів друкуються у збірниках наукових праць.